

NI ABSOLUTNE RESNICE

Ni absolutnih dosežkov znanosti, ni absolutne resnice, je le resnica v danem času in okolju. Čas odteka in razvoj nepodkupljivo terja odmiranje starih in rojevanje novih resnic.

Naši razgledi —
24. IX. 1971

»REŠILNE REŠITVE«

Reševanje žgočih gospodarskih problemov, ki jih še zastruje ne-likvidnost, tako zelo zaposluje družbene dejavnike, da stopajo v ozadje tista poglavitna vprašanja družbenoekonomskega sistema, od katerih urejanja je odvisen naš splošni razvoj. Ni kajpada malo čudno, da ob vsesplošnem pomanjkanju denarja, ko celi štabi v podjetjih skrbijo za izterjavo dolgov, da bi zagotovili pravočasno izplačilo osebnih dohodkov delavcem, odnosi v razmerah nacionalnega gospodarstva pa pretijo ogrožiti normalne tokove reprodukcije, začenjajo vznikat razne »rešilne rešitve«, med katerimi ima častno mesto splošni kliring.

Komunist — 24. IX. 1971

TEKOČE IZGUBE
GOSPODARSTVA

Tekoče izgube gospodarstva v prvem polletju znašajo v Jugoslaviji 1,245 milijonov dinarjev in so največje v železniškem prometu, nato v industriji in rudarstvu. V Jugoslaviji so se v prvem polletju poprečno povečali osebni dohodki zaposlenih za 22 odstotkov. V Sloveniji je to povečanje v primerjavi z drugimi republikami najmanjše, saj znaša le 20 odstotkov, največje pa je na Hrvaškem — 25 odstotkov. Podatki SDK kažejo, da veljajo poslovne izgube v gospodarstvu glede na ustvarjeni dohodek za vso Jugoslavijo 2,3 odstotka in da je ta odstotek največji na Kosovu — 13,6. Sledijo Črna gora — 4,3, BiH 3,3, ožja Srbija 2,6, Makedonija 1,3, Hrvatska 2,3, medtem ko so izgube v gospodarstvu Slovenije najmanjše, saj znašajo le 0,9 odstotka

Dnevnik — 21. IX. 1971

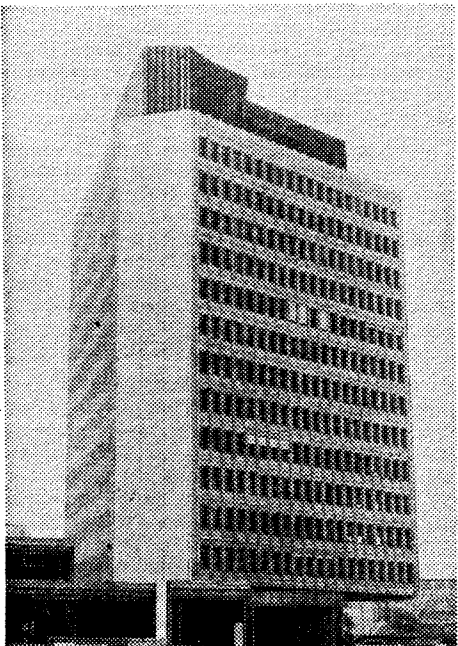
POGLABLJA SE SOCIALNA
DIFERENCIACIJA

Ze več let cene stanovanj nezadržno naraščajo v Sloveniji dosega-jo že 2500 din za kvadr. meter neto površine, v Ljubljani pa so se povpele na 4500 din.

Stanovanje kot posebna potrošna dobrina se spričo visokih cen vse bolj odmika zlasti kategorijam prebivalstva z nižjimi osebnimi dohodki. Pogloblja se socialna diferenciacija in vse pogostejše se dogaja, da gradbena podjetja gradijo stanovanja za trg, ki sicer najdejo kupce, ne zadovoljijo pa potreb vse številnejših pričakovalcev, za katere so ta stanovanja očitno predraga.

Gospodarski vestnik —
21. IX. 1971

LJUBLJANSKA BANKA

PRAVI NASLOV
ZA DENARNE ZADEVE

TV-15 GLASILO ZZB NOV
IN ZRVS SLOVENIJE

LETO IX - št. 40

30. sept. 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borč v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. — Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUŠTERŠIČ — Tisk in klišei ČGP »Delo«, Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportaži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

S IV. KONGRESA ŠPANSKIH BORCEV JUGOSLAVIJE

Prvi borci proti fašizmu

V ponedeljek in torek je bila Ljubljana gostiteljica 4. kongresa španskih borcev iz Jugoslavije — Udeležilo se ga je 27 preživelih in delegacije španskih borcev iz Francije, Poljske, Sovjetske zveze in Madžarske ter legendarna Dolores Ibarruri — la Pasionaria — Slavnostni govor dr. Aleša Beblerja, Franca Popita in Dolores Ibarruri — Ogled Trbovelj — Izvoljen novi 15-članski odbor združenja na čelu z dr. Alešem Beblerjem.

Pogled v skupščinsko dvorano med kongresom

(Foto: Marjan Garbajs)

Kongres se je začel v ponedeljek ob 9. uri ob nabito polni veliki dvorani Skupščine socialistične republike Slovenije. Kongres je otvoril Kosta Nadj. Slovensnemu delu kongresa so prisostvovali tudi Edvard Kardelj, Sergej Kraigher, France Popit, Stane Kavčič, ves čas kongresnega dela pa je bil navzoč Marjan Čvetkovič, predsednik Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije.

Najprej je bil na vrsti slavnostni govor dr. Aleša Beblerja, v katerem se je spomnil slavnih dni boja španske republike proti fašizmu in s katerim je ocenil pomen tega boja za kasnejši tok dogodkov in za naš osvobodilni boj (Iz- vlečke iz tega govora objavljamo na 11. strani). Nato so udeleženci kongresa s posebnim zadovoljstvom in odobravanjem poslušali pismo Josipa Broza — Tita, ki je Združenje španskih borcev odlikoval z redom narodnega heroja. Potem je dobil besedo Franc Popit, ki je kongres pozdravil v imenu Centralnega komiteja ZKJ in centralnega komiteja ZKS. Njegove posebno zapazene besede so bile, da prava revolucija sicer boj lahko izgubi, ne more pa biti poražena. Nato so kongres pozdravili še inž. Miha Košak v imenu skupščine mesta Ljubljane ter Alfred Vovk v imenu republi-ške konference Zveze mladine Slovenije. Od tujih delegatov so kongres pozdravili Roll Tanguy v imenu španskih borcev iz Francije, Josef Welker v ime- nu španskih borcev iz Poljske, sovjetski general Mihail Jakušin se je ob izražanju pozdrava ganljivo spomnil jugoslo- vanskega letalca Boška Petrovića, ki je v boju s premočnim fašističnim letalst- vom zaščitil komandanta republikanske eskadrilje, sam pa je bil zrušen, konč- no pa je kongres pozdravil še stari mad- žarski borec Lajos Szeby. Burno po- zdravljena je naposled spregovorila le- gendarna Dolores Ibarruri — la Pasio- naria, ki je med drugim tudi analizirala sedanje demokratične sile v Španiji ter

možnosti za odpravo frankistične dikta- ture. Po njenem govoru je zadonela hi- mna republikanske Španije, ki so jo na- vzoči pozdravili s starim revolucionar- nim pozdravom — dvignjenimi pestmi.

Španski borci so nato položili venec k spomeniku narodnih herojev v Ljub- ljani, popoldne pa so odšli v Trbovlje, kjer so jih meščani Trbovelj in rudarji pozdravili s pravo proletarsko pristno- stjo. Še posebno navdušeno je bila spre- jeta slavna španska revolucionarka.

Torek, drugi dan kongresa, je minil v delovnem ozračju. Najprej je poročal dosednji sekretar združenja Marko Pe- rić, ki je povedal, da se je število špan- skih borcev v zadnjih petih letih zmanj- šalo od 306 na 278. Nato je govoril Sta- ne Bobnar, ki je poudaril, da je v Slove- niji dobro rešen gmotni problem špan- skih borcev z republiškim priznavalni- nami, povedal pa je tudi, da se je sek- cija zavzela, da se španskim borcem pri- zna iste pravice kot nosilcem »Spome- nice iz leta 1941«. V Sloveniji živi 54

NAROČNIKI!

Te dni vas obišče pismonoša s položnico za 16 dinarjev, tj. za poravnavo naročnine na »TV-15« za II. polletje 1971.

Ne odpravite ga praznih rok! Prosimo, da naročnino z razumevanjem poravnate, saj nam je denar neobhodno potreben za nadaljnje poslovanje oziroma izdajanje lista.

Kdor je naročnino že sam po- ravnal, naj položnico zavrne z označbo »plačanov«.

Hkrati prosimo, da nam sproti javljate vse spremembe (naslov idr.)

španskih borcev, od tega jih je 5 v ak- tivni službi, 27 pa jih ima še nepreskrb- ljene otroke. O delu sekcije španskih borcev Hrvatske je govoril Rudi Šimić, Albert Abinon pa je podal predlog novih pravil. Čedo Kapora je govoril o izda- jateljski dejavnosti združenja ter napo- vedal izid zbornikov o naših špancih, ki bodo izšli novembra letos. Posebej se je zavzel in predlagal, da bi se španski borci iz Jugoslavije vsako leto srečevali 4. julija na Sutjeski. V razpravi je na- dalje sodelovalo najmanj dvajset špan- skih borcev, med njimi: Obren Štišović, Mirko Marković, Edo Jardas, Jovan Dža- jić, dr. Djuro Mešterović, Alojz Mike- nauer, Silvo Furlan, Stevan Belić, Stevo Serdar, Marko Perić, Vlado Lončarić, Dragutin Djurdjev in Jure Bilić. Večina diskutantov je utemeljila potrebo po tem, da se španske borce po pravicah izenači z nosilci »Spomenice iz leta 1941«, kakaj ravno oni so bili prvi borci proti fašizmu. Pri priznavanju teh prav- ic naj prevlada človeško načelo, ne pa kontinuiteta v boju, ki vselej ni bila možna zaradi bolezni in podobno. S tem bodo rešeni tudi gmotni problemi špan- skih borcev, predvsem pa gre za brez- plačno zdravljenje ter za državni pokop, kot moralno priznanje, ki ga španski borci prav gotovo zaslužijo. Več pri- pomb je bilo tudi na nova pravila. Naj- tehtnejše jih je razložil dr. Aleš Bebler, ki se je zavzel, da bi iz Združenja špan- skih borcev lahko izključeval samo kon- gres, ne pa upravni odbor, kot je bilo predlagano z novimi pravili. Ob koncu so španski borci volili še predsednika posebej in upravni odbor posebej. Za predsednika je bil soglasno izvoljen dr. Aleš Bebler, za člane pa še: Karlo Mra- zović, Rudi Šimić, Edo Jardas, Stane Bobnar, Anton Ukmar, Boris Packov, Elizij Popovski, Čedo Kapora, Voja To- dorović, Ratko Vujović, Veljko Kovače- vić, Kosta Nadj, Lazo Udovički in Ste- vo Serdar (po tri iz Srbije, Hrvatske in Slovenije ter po dva iz Makedonije, Čr- ne gore in Bosne in Hercegovine). S tem je bilo plodno delo kongresa kon- čano. S. F.

Iz vsebine:

Razprava o nadaljnjem varstvu borcev (3. stran)

Glas iz daljnega Mozambika (3. stran)

Dosedanje pravice borcev ne smejo biti okrnjene! (3. stran)

V Užicu leta 1941 (6. stran)

V spomin Francetu Magajni (7. stran)

Fantje mirnih rok in mačjih refleksov (8. stran)

Jugoslovanski prostovoljci v Španiji so izpolnili svojo dolžnost (11. stran)

DOGODKI TEDNA

● Med najvažnejše politične dogodke zadnjega tedna lahko štejemo neuradni štiridnevni prijateljski obisk generalnega sekretarja CK KP SZ Leonida Brežnjeva. Leto se je zahvalilo za tope sprejem in sporočil v imenu KP Sovjetske zveze, sovjetske vlade in sovjetskega ljudstva, najtoplejšje pozdrave in najlepše želje občanom »bratske Jugoslavije«. Brežnjev je poudaril, da prihaja na vabilo tovariša Tita, da bi se pomenili o vrsti važnih vprašanj, od katerih se nekatera nanašajo na nadaljnji razvoj sovjetsko-jugoslovanskih odnosov, druga pa na aktualna mednarodna vprašanja. Brežnjev je ugotovil, da izkušnje vseh dosedanjih srečanj z jugoslovanskimi voditelji kažejo, da so neposredni stiki potrebni in koristni, ter izrazil prepričanje, da bodo razgovori prispevali k nadaljnji krepitvi prijateljstva in vsestranskega sodelovanja sovjetskih in jugoslovanskih narodov. —

Tovaris Tito pa je v dobrodošlici Brežnjevu in njegovim sodelavcem izrazil prepričanje, da bodo povsod v Jugoslaviji naleteli na prisrčnost in na izjavo iskrenega prijateljstva narodov Jugoslovije do Sovjetske zveze. »Vaš obisk poteka prav v času, ko narodi Jugoslovije proslavljajo 30. letnico svoje revolucije in borbe proti fašističnim zavojalcem in ko se spominjajo velikih žrtev, ki so jih junaški narodi v Sovjetski zvezi in Jugoslaviji dali v drugi svetovni vojni«, je poudaril Tito, in pripomnil, da je prav ta skupna borba jamstvo pravega prijateljstva in sodelovanja med narodi obeh držav. — Brežnjev je posebno poudaril, da so načela razvoja sovjetsko-jugoslovanskih odnosov določena z beograjsko deklaracijo iz leta 1955 in z moskovsko izjavo iz leta 1956 ter da je treba sedaj čim popolneje in čim širše uresničiti ta načela v sodobnih pogojih.

● Predsednik skupščine SR Slovenije in član predsedstva SFRJ Sergej Kraigher ter članica sveta federacije Lidija Šentjurs sta se mudila na večdnevem obisku v Italiji. Med obiskom v Bariju je tovariš Kraigher položil venec na tamkajšnjo grobnico padlih borcev NOV. Med drugim je obiskal tudi predsednika italijanske poslanske zbornice Alessandra Pertinija in predsednika sveta ministrov Emilia Colomba. Sergej Kraigher in Lidija Šentjurs sta se med bivanjem v Rimu sešla tudi s predstavnikoma PSIUP, KPI, PSDI, PSI in DC, ki vzdržujejo stike z ZK in SZDL. Pogovarjali so se o urejanju vprašanj s področja dvostranskega ter mednarodnih odnosov.

● V začetku oktobra bo na povabilo zveznega sekretarja za narodno obrambo generala armije Nikola Ljubičića dopotoval na uradni in prijateljski obisk v Jugoslavijo francoski obrambni minister Michel Debré, ki bo s tem vrnil obisk generalu Ljubičiću, ki je bil malajski v Franciji.

● Vlada ZDA je sklenila, da ne bo podpisala dokončne različice besedila berlinskega sporazuma, dokler se ZR Nemčija in NDR ne bosta zedinili o vseh podrobnostih. Znano je namreč, da so pogajanja med obema Nemčijama prekinjena, ker baje obstajajo razlike v toimačenju berlinskega sporazuma. V bistvu je sporen status zahodnega Berlina, ki je za Vzhodno Nemčijo »avtonomna politična enota«, za Zahodno Nemčijo pa njen sestavni del.

● V New Yorku se je začelo 26. zasedanje Generalne skupščine ZN. Zasedanje je začel norveški veleposlanik Edvard Hambro, predsednik lanskega, jubilejnega zasedanja Generalne skupščine. Zatem je Generalna skupščina izvolila za predsednika letošnjega zasedanja skupščine indonezijskega zunanjega ministra Adama Malikha. Skupščina je izvolila 17 podpredsednikov in predsednike sedmih stalnih komitejev. S tem bodo končane vse organizacijske nalo-

ge, potrebne, da bi Združeni narodi v prihodnjih mesecih lahko nemoteno delovali.

● Delegaciji Severnega Vietnama in začasne južnovietnamske revolucionarne vlade sta sporočili, da bosta bojkotirali seje pariške konference o Vietnamu, v znamenju protesta proti nedavnemu množičnemu napadu ameriških letal na Severni Vietnam.

● Primeri kolere se pojavljajo tudi v raznih krajih Evrope, saj so v minulih tednih zabeležili nove primere v Španiji, Franciji, Angliji in na Švedskem. Svetovna zdravstvena organizacija je objavila podatke, da so v minulim tednu zabeležili približno 5500 novih primerov kolere. Letos je na svetu umrlo za kolero 19 tisoč 987 ljudi.

● Kitajska agencija Hsinhua je demantirala pisanje francoskega tiska, da je kitajski predsednik Mao Ce Tung hudo bolan in da je nemara celo umrl. Dopisnik Hsinhue zatrjuje, da so to »lažne in nesmiselne govorice«. Zanimivo pa je dejstvo, da letos 1. oktobra v Pekingu ne bo tradicionalne parade ob kitajskem narodnem prazniku.

● Prizivno sodišče v Stockholmu je potrdilo sodbo — dosmrtno ječo — ki jo je prvostopenjsko sodišče izreklo ustašema Barešiču in Brajkoviću, atentatorjema na jugoslovanskega veleposlanika Vladimira Rolovića. Prizivno sodišče je hkrati zvišalo kazen samozvanemu ustaškemu generalu in pobudniku tega zločina Anteju Stojanoviću od 4 na 7 let ječe. Prizivno sodišče pa je drugima dvema zločincema Stanislavu Miličeviću in Marinku Lemu znižalo kazen od 2 let na 18 mesecev zapora.

● Slovenska kulturno-gospodarska zveza v Trstu, najbolj množična organizacija slovenske manjšine v Italiji, je predstavila javnosti svoj načrt ukrepov za zagotovitev zakonitih pravic slovenske manjšine v Italiji. Ker sta KP Italije in socialistična stranka že izročili v parlamentu postopek zakonske predloge o globalni rešitvi perečih vprašanj slovenske manjšine, je predlog kulturno-gospodarske zveze dejansko prispevek manjšine k javni razpravi o teh dokumentih. Najnovejši predlog ukrepov za zakonsko zaščito Slovencev temelji na postopku, ki so ga uporabili v začetku letošnjega leta ob tako imenovanem južnotirolskem paketu.

Vabilo

Vabimo vse borce Goriškega vojnega področja in komande mesta Postojne, Ajdovščine, Sežane, Dornberga, Gorice, Cepovana, Cerklja, Idrije in aktiviste, ki so z omenjenimi enotami sodelovali, da se udeležijo tovariškega srečanja v nedeljo, 3. oktobra ob 10. uri, v Kulturnem domu v Bukovici pri Renčah. Pripravljali odbor

POLITIČNI RAZGLEDI

97 točk

Šestindvajseto zasedanje generalne skupščine se je začelo v ozračju, ki se precej razlikuje od poprejšnjih: dotlej je marsikatero zasedanje minilo v splošni nemoči ter v nekakšnem natezanju okoli manj pomembnih zadev. Tokratno zasedanje, katerega dnevni red je s 97 točkami (sprva s 106 točkami) najobsežnejši v vsej zgodovini svetovne organizacije, daje precej možnosti za utemeljene upe. Predvsem je med 127 članicami (še na tem zasedanju jih bo 130), opaziti zelo močno voljo po dejavnosti.

Predvsem je na letošnjem zasedanju doslej največ možnosti, da se sprejme pozitiven sklep o starem problemu, zaradi katerega so se doslej prepirali veliki in mali: o sprejemu Ljudske republike Kitajske.

Stališče Združenih držav Amerike glede sprejema LR Kitajske v OZN sicer še predstavlja oviro za hitrejšo rešitev: ZDA so namreč za to, naj bi bili v OZN obe Kitajski (tudi v varnostnem svetu). Peking se namreč s tem ne strinja, pa čeprav naj bi bil statut Formoze v varnostnem svetu »zmanjšane pomena.« Toda generalna skupščina, ki je že na lanskem zasedanju preglasovala ZDA ob predlogu o sprejemu LR Kitajske, bi tokrat lahko obšla vse te probleme. Precej članic OZN je namreč sklenilo, da naredi organizacijo za resnično univerzalno, kar bi bilo tudi edino jamstvo za njeno učinkovitost: tako sprva s sprejemom obeh Kitajsk, pa pozneje obeh Nemčij in drugih razdeljenih držav.

Med 97 točkami dnevnega reda na letošnjem zasedanju generalne skupščine je precej že »tradicionalnih«, vendar pa so zelo zanimive: razorožitev, Rodezija, apartheid itd. Seveda bo ena izmed glavnih tem tudi tokrat razprava o krizi na Bližnjem vzhodu. Egiptovska vlada bo tudi tokrat zahtevala strogo obsodbo Izraela, vendar pa so možnosti za sprejetje takšnega sklepa skoraj nihče, zakaj vpliv v ZDA v tej zadevi je prevelik, da bi morebitni obsodbi sledile tudi praktične sankcije. Bržkone bo generalna skupščina morala izbirati med »trdnjo« odločitvijo brez kakšnega učinka in med zmernejšo odločitvijo, ki bo učinkovitejša. Stiki, ki jih imajo in jih bodo imeli ministri ob zasedanju, bodo morebiti odprli pot za obnovitev Jarringovega poslanstva, zakaj ameriška prizadevanja, da bi se rešila bližnjevzhodna kriza, so zdaj zašla v slepo ulico.

Prav tako je mogoče pričakovati dolgotrajna zakulisna pogajanja o nasledniku generalnega sekretarja U Tanta. Na zadnji tiskovni konferenci je burmanski diplomat napovedal svojo nepreklicno odločitev, da se poslovi s tega položaja, na katerem je že od leta 1961. Kandidatov za ta položaj je kakšnih dvajset, med njimi so uradni Finnc Jakobson, Cejlonec Amerasinghe in

Etiopcec Makonen, med drugimi pa sta tudi Jugoslovane Janez Stanovnik in Šved Gunnar Jarring. Sovjetska zveza je bržkone že opustila tezo, ki jo je pred leti zagovarjal Nikita Hruščov in po kateri naj bi bilo vodstvo svetovne organizacije v rokah »trojke«: en predstavnik zahoda, en predstavnik vzhoda in en predstavnik tako imenovanega »tretjega sveta« (ali dežel v razvoju ali tudi nevrščenih). Seveda se bodo velesile le težko odločile za kandidata, ki bi se utegnili spremeniti v odločnega generalnega sekretarja, takšnega, ki bi se pozneje sprevel v glasnika mednarodnega mnenja.

Dogodki v zadnjem letu opozarjajo na nov razvoj v razdelitvi sveta, tisti razdelitvi, ki je proglašala svet za nekakšen ameriško-sovjetski kondominij in ki smo je vajeni od konca druge svetovne vojne. Polagoma se uveljavlja tendenca o »multipolarnem« svetu — vsaj na političnem in gospodarskem področju. Organizacija združenih narodov se bo morala prilagoditi tej novosti, ki ustreza tudi hotenju večine njenih članic.

Pred parlamentarnimi volitvami v Avstriji

Parlamentarne volitve v Avstriji bodo letos 10. oktobra. Te volitve so za vse avstrijske stranke, pa tudi za prebivalstvo velikega pomena. Parlament je bil izpuščen predčasno, saj so zadnje volitve bile šele v marcu 1970, ko je socialistična stranka prvič po letu 1945 postala najmočnejša stranka v parlamentu. Ker pa se ji ni posrečilo doseči absolutne večine, je sestavila »manjšinsko vladavo«, le-ta je le s težavo sprejela kak nov zakon, ker je morala za glasovanje pridobiti podporo ljudske stranke, ki je vse od leta 1945 imela v parlamentu večino, ali pa malo FPÖ (svobodnjakov). Ljudska stranka je hotela ugnati socialiste in sama sestaviti vladavo. Tako je mala FPÖ postala »jeziček na tehtnici« in si pustila vsako podporo vladi drago plačati.

To je privedlo do kriz v vseh treh strankah. V socialistični stranki so nesoglasja glede ocenjevanja FPÖ, v katere vodstvu so nacisti, velikomenci in proti nevtralnemu Avstriji razporejeni funkcionarji. V sami FPÖ niso enako gledali na podpiranje socialistov v vladi. Nekateri bi bili bolj za »meščanski blok«, drugi bi svojo stranko radi spremenili v liberalno, nekateri nacisti pa v ekstremno nacistično stranko.

Avstrijska ljudska stranka je v krizi. Po toliko letih vladanja ni bila pripravljena na vlogo opozicijske stranke. Zato je v njenem vodstvu prišlo do ostrih nesoglasij. Najraje bi vladala sama, del vodstva bi bil tudi za koalicio s socialisti, najmanjši del vodstva pa za koalicio s FPÖ.

Ta razvoj dogodkov v vodstvih avstrijskih strank vsekakor še ni končan in ga bodo volitve le še pospešile.

Pred kratkim so v Avstriji spremenili volilni zakon, ki je doslej dajal prednost le velikim strankam. Namesto dosedanjih 163 poslancev jih bodo sedaj volili 183, kar bo znatno olajšalo doseči temeljni mandat. Tako bo za Dunaj zadostovalo 27.000 glasov za dobo enega mandata. S tem si je tudi komunistična stranka pridobila možnost ponovno priti v parlament. Na Dunaju bi zato morala pridobiti v primerjavi s prejšnjimi volitvami le še kakih 10.000 volivcev, da bi bil izvoljen tudi njen kandidat.

V bližnji prihodnosti bo Avstrija morala urejati številne probleme, kot so podražitev življenjskih stroškov, gospodarske težave, neurejene stanovanjske zadeve; tudi znanstvene raziskave zaostajajo za potrebami, mednarodna denarna kriza je Avstrijo bolj prizadela kot je to videti na zunaj. Toda politiki se izogibajo pogovorom s svojimi volivci o teh zadevah in se z njimi pogovarjajoraje o manj pomembnih stvareh.

Avstrijski poslanik v Bonnu dr. W. Gredler kandidira za FPÖ. Toda javno je izjavil, da bo izvolitev sprejel le, če pride tudi v vladavo. To pomeni, da FPÖ računa, da bo po volitvah sodelovala v vladni koaliciji. Ni namreč verjetno, da bi socialistična stranka dobila avsolutno večino in sama vladala. Ljudska stranka se verjetno ne bo okrepila, kar pa bi njen notranji razkrojevni proces le še pospešilo.

Volitve v Avstriji bodo vsekakor privedle do prenekaterih sprememb, ki bodo zahtevale povečano pazljivost demokratične avstrijske javnosti.

JOHANN MÜLLER
Dunaj

VSAK TEDEN ENA ...

»Sobo vam lahko oddam le do naslednjega leta, ko boste diplomirali. Bojim se, da je kasneje ne boste imeli s čim plačati.«

S SEJE KOMISIJE ZA VPRAŠANJA BORCEV PRI SKUPŠČINI SRS

Stanovanjski problemi borcev še niso vsi rešeni

Na 15. seji komisije za vprašanja borcev skupščine Socialistične republike Slovenije, ki je bila prejšnji četrtek, so pretežno obravnavali stanovanjske problematiko nekdanjih borcev. S tega vidika sta najprej prišla na vrsto osnutek zakona o programiranju in financiranju graditve stanovanj in osnutek zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu, ki predvidevata osnivanje vzajemnih stanovanjskih skladov pri občinah. V teh dveh osnutkih ni predvideno, da bi ti vzajemni skladi vsebovali kakšna namenska sredstva za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev, marveč je to prepuščeno občinam, da to uredijo v skladu s potrebami in možnostmi na svojem področju. Razprava je pokazala, da ta stališča predlagateljev glede borcev niso utemeljena.

Bistvo problema je v nerazvitosti posameznih občin; ravno v teh občinah pa je število nekdanjih borcev največje, pa tudi stanovanjska in socialna vprašanja borcev so najbolj pereča. Zaradi tega obstaja nevarnost, da se bodo ravno te občine izognile posebnemu reševanju stanovanjskega vprašanja za nekdanje borce, ne zato, ker to ne bi bilo potrebno, ali ne bi hotele, ampak zato, ker bo manjkalo denarja, kar se je pokazalo tudi pri dodeljevanju priznanih.

Predsedujoči Vlado Černe je pojasnil, da je bilo reševanje stanovanjskih

problemov nekdanjih borcev dokaj uspešno. Denar v te namene se je doslej stekal iz 4-odstotnega prispevka na osebne dohodke in sicer je šlo v te namene 20 odstotkov teh sredstev. Ob začetku veljave tega zakona in odloka je bilo ugotovljenih 14.630 primerov nerešenih stanovanjskih vprašanj borcev. Ker je bila veljavnost zakona podaljšana še za dve leti, bi bilo v treh letih in pol zbranih 382 milijoni (novih) dinarjev mogoče rešiti kakšnih 90 odstotkov primerov. Toda v zadnjih dveh letih je prišlo do velikih podražitev stanovanjske gradnje, zaradi česar bi ostalo nerešenih stanovanjskih vprašanj za borce še vedno kakšnih 30 odstotkov. Zaradi tega so se navzoči zedinili, da bi moral dosednji sistem centralnega zbiranja sredstev in njihovega prelivanja iz bogatejših v revnejše občine za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev obveljati še naprej najmanj za eno leto.

V razpravi so prišli na dan zelo kritečni primeri nerazvitosti posameznih občin, kar izpričuje, da so potrebe za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev večje v nerazvitih občinah, nasprotno pa so v občinah, ki se hitreje gospodarsko razvijajo, večje potrebe po gradnji stanovanj za druge kategorije občanov. Navzoči so zato podprli misel dr. Obračunca, da mora republika zagotoviti občinam pravico do enakega starta v stanovanjski graditvi in sicer

tako, da se vsaj zmanjšajo te ogromne razlike med občinami.

Komisija je po vsem tem ugotovila, da predlagana osnutka ne zagotavljata, da se bo stanovanjsko vprašanje borcev zadovoljivo reševalo. V zvezi s tem naj bi komisija ponovno ugotovila še preostale nerešene stanovanjske primere borcev ter na osnovi tega tudi predlagala nov ključ za razdelitev dodatnih sredstev v ta namen, ki bi se zbirala po načelu solidarnosti.

Ob koncu je bila komisija seznanjena še z informacijo Izvršnega sveta skupščine SR Slovenije glede predloga za izdajo zakona o varstveni pokojnini kmetov-borcev. Izvršni svet se je postavil na stališče, da bi bilo najprimerneje urediti to vprašanje v okviru se-

daj pripravljenega zakona o starostnem zavarovanju kmetov ob upoštevanju določenih pogojev, kmetom borcem pa zagotoviti še dodatek, podobno kot imajo že urejeno upokojeni delavci — borci NOV. Za čas preden bo zakon sprejet in preden bo začel veljati pa bi ekonomsko-socialne probleme kmetov-borcev reševali s povečanimi priznanimi in je v ta namen pripravljen zagotoviti potreben denar iz republiškega proračuna. Višina priznanih, ki bi jo občine izplačale kmetom-borcem (pred 9. septembrom 1943) ali 13. oktobrom 1943 onstran nekdanje rapalske meje) starim nad 60 let, bi v povprečju v nobeni občini ne smela biti manjša od 400 dinarjev mesečno. Komisija je tako rešitev podprla. S. F.

S SEJE PREDSEDSTVA ZZB NOV JUGOSLAVIJE

Razprava o nadaljnjem varstvu borcev

PRIPOROČILO ZA ZBIRANJE SREDSTEV ZA DOM BORCEV V KUMROVCU

V Beogradu je bila 24. septembra seja predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Najprej so se pogovorili o dnevnem redu in pripravah pete seje zveznega odbora, ki bo v drugi polovici novembra. Na tej seji bo navzoč tudi predsednik Tito.

Mimo najpomembnejših vprašanj našega razvoja in krepitve družbeno-politične dejavnosti borčevskih organizacij se bodo na tej seji pogovorili tudi o nekaterih vprašanjih varstva borcev in o njihovem družbeno-ekonomskem položaju.

V razpravi o predlogu za sprejetje zakona o novem pokojninsko-invalidskem sistemu se je predsedstvo strinjalo s tem, da se temeljne pravice borcev uredijo v okviru splošnega zvez. zakona. Kaže, da bo novi osnutek tega zakona sprejet že pred koncem leta. Predsedstvo meni, da ni treba sprejemati posebnega zakona o varstvu borcev, da pa je treba v novem zakonu brezpogojno ohraniti vse njihove dosedanje pravice. Zato je zelo pomemben predlog zakona, po katerem bo borčevske pravice tudi v prihodnje predpisovala in financirala federacija.

V razpravi o neosvojenih predlogih za novi zakon o pokojninsko-invalidskem zavarovanju so člani predsedstva

sklenili predlagati odpravo vseh omejitev za priznanje posebne dobe tistim mladincem, ki so organizirano aktivno sodelovali v NOB pred 9.9. 1943 in ki so takrat bili stari nad 15 let. Menili so, da je le-tom treba ne glede na to, ali so nosili puško ali ne, priznati iste pravice, ki jih imajo njihovi tovariši, pripadniki enot NOV.

V nadaljevanju razprave o vsebini predloga novega zakona o pokojninsko-invalidskem zavarovanju so člani predsedstva obravnavali tudi predlog, naj bi pokojninska osnova borcev pred 9. septembrom 1943 bila zvišana nad 85 odstotkov. Sklenili pa so z dokončnim oblikovanjem tega predloga počakati do konca popisa borcev. V BiH, Makedoniji in Sloveniji so ta popis že opravili. Zato predsedstvo priporoča, da bi tudi v drugih republikah s tem pohiteli.

Pred koncem seje je predsedstvo razpravljalo tudi o predlogu za ustanovitev koordinacijskih odborov borcev in mladine za gradnjo spominskega doma v Kumrovcu. V tej zvezi je priporočilo vsem republiškim in pokrajinskim forumom, naj skupaj z mladino ustanovijo take odbore, katerih naloga bi bila v prihodnje skrbeti tudi za zbiranje potrebnih sredstev za graditev spominskega doma borcev v Kumrovcu.

Iz osvobodilnega boja na Mozambiku: prenos ranjenca

Glas iz daljnega Mozambika

Dne, 25. septembra letos, je že sedem let od tistega dne, ko je osvobodilna fronta (Frelimo) v Mozambiku začela osvobodilni boj proti portugalskim kolonizatorjem. Danes šteje ta organizacija že 20.000 aktivnih borcev in je osvobodila že četrtno svoje domovine. Na osvobojenem ozemlju te dežele živi milijon (od skupnega števila 7,5 milijona) prebivalcev Mozambika.

Da bi se republiški odbor za pomoč žrtvam imperializma seznanil z osvobodilnim bojem v Mozambiku, ki je že 450 let kolonija Portugalcev, je povabil v Slovenijo univerzitetnega profesorja zdravnika dr. Silvia Pampigliona. Le-ta je bil letos že drugič dalj časa med mozambiškimi borci za svobodo.

S predvajanjem ob dveh dokumentarnih filmih in vrsti diapozitivov, je prikazal življenje ranjenih mozambiških borcev v skromnih bolniških prostorih, do katerih zelo hudo ranjene prenašajo tudi po več tednov. Le eno zidano, prilično bolnišnico imajo, in to na ozem-

lju Tanzanije, tik ob meji Mozambika, in tri v navadnih slamnatih kolibah. Zelo veliko je med ranjenci amputirancev, ker so jim sovražne mine, na katere so stopili, raztrgale noge. Samo dva zdravnika (Bolgara) imajo, a vso sanitetno službo opravlja 500 priučenih bolničarjev.

V drugem filmu je profesor dr. Silvio Pampiglione prikazal skrb za vzgojo otrok padlih in način novega življenja in kulturnega udejstvovanja na osvobojenem ozemlju.

Vse to in še mnoge druge zanimivosti je opisal predavatelj, ki je sam veliko pripomogel k organizaciji sanitetne službe in zdravstva na osvobojenem ozemlju Mozambika in ki je tudi sam posnel predvajana filma.

Potem ko se je predavatelju zahvalil predsednik odbora Franc Leskošek-Luka, so prisotni sklenili poslati borcem za svobodo Mozambika pozdrave in zagotovila pomagati jim v njihovem boju.

V. M.

OB TABORNEM OGNJU

Dosedanje pravice borcev ne smejo biti okrnjene!

V zvezni skupščini ustanovljena komisija za revizijo pokojninsko-invalidskega sistema je v zadnjem času temeljito obravnavala predlog za sprejetje zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Potem ko je v predložen načrt, o katerem razpravljajo že dve leti, vnesla nove dopolnitve in spremembe, ga je predložila pristojnim zborom Zvezne skupščine.

Po tem osnutku sodijo v pristojnost federacije samo temeljne pravice zavarovancev. Pokojninsko-invalidsko zavarovanje bo v smislu tega predloga urejeno s enim zakonom in ne z dvema, kot je bilo doslej. Republike in pokrajine pa bodo mimo tega sprejele še svoje zakone.

Novi zvezni zakon bo zato vseboval le najvažnejše pogoje za dosego pravice do starostne pokojnine. V tej zvezi je v predlogu predvideno za pokojninsko osnovo desetletno poprečje osebnih dohodkov (doslej smo imeli le neto netno poprečje. V

predlogu zakona pa obstaja možnost, da republike ta določila spremenijo v svojih republiških zakonih, tako da bodisi ta rok skrajšajo ali pa tudi podaljšajo.

Rečeno je, da bo zvezni zakon verjetno sprejet že letos pred koncem leta, ker pa bo to samo temeljni (okvirni) zakon, bodo vsa podrobna določila morala vsebovati republiški in pokrajinski zakoni o pokojninsko-invalidskem zavarovanju.

Pri vsem tem pa ne gre prezreti, da komisija zvezne skupščine ni predlagala, kako urediti temeljne pravice borcev NOV v pokojninskem in invalidskem zavarovanju — ali s posebnim zakonom ali pa s posebnim poglavjem v predloženem zakonu. Pač pa je ta komisija sprejela tale načela:

- temeljne pravice borcev iz pokojninskega zavarovanja je treba še nadalje urejati enotno za vso državo z zveznim zakonom;

- posebne pravice borcev, urejene drugače kot pri drugih zavarovancih, morajo ostati zajete v novem zakonu in

- posebne pravice borcev, pridobljene s priznanjem udeležbe v NOV, mora financirati federacija.

S temi sklepi komisije je v načelu zagotovljeno da ostanejo dosedanje zakonite pravice borcev nedotaknjene. Ker pa gre tudi za nove predloge, je treba povedati, da je komisija soglasna s tem, da vojaškim vojnim invalidom V. in VI. skupine čas

v delovnem razmerju računa v zvišanem trajanju kot vojaškim vojnim invalidom I. do IV. skupine.

Komisija pa ni zavzela svojega stališča do predlogov o priznanju pravnega položaja borca pred 9. 9. 1943 ženskam, ki so stopile v NOB pred koncem leta 1944, in mladincem, ki so mlajši od 18 let stopili v NOB pred koncem leta 1944. Prav tako ni povedala svojega mnenja o predlogu, naj bi se ločeno, po letih sodelovanja v NOB, borcem pred 9. 9. 1943 odredile pokojnine procentualno višje od 85-odstotne pokojninske osnove, ter o predlogu, naj bi se pravice udeležencev v protifašističnih gibanjih drugih dežel in zavezniških armadah izenčile s pravicami udeležencev NOV.

Ker so po dveh letih razpravljanja o pokojninskem in invalidskem sistemu le izoblikovali predlog za sprejem zakona o temeljnih pravicah pokojninskega in invalidskega zavarovanja, bi bilo vsekakor prav, da bi bil ta zakon tudi kmalu sprejet. Na podlagi določil tega zakona bodo namreč nato zgrajeni osnutki republiških zakonov in šele s sprejetjem teh bomo prišli do novega pokojninskega in invalidskega sistema.

Ob vseh teh ugotovitvah pa je treba še naglasiti, da Zveza združenj borcev NOV vztraja pri svojih zahtevah, da dosedanje pravice udeležencev NOB ne smejo biti okrnjene in da pričakuje, da bodo pristojni organi ob sprejemanju novih zakonov upoštevali tudi njene dodatne predloge.

V. M.

DOPISNIKI NAM POROČAJO

KOČEVJE
TISKARJEM SO ODKRILI SPOMENIK NA BRIGI

Tovariš Bogdan Osoinik govori ob odkritju spomenika na Brigi

Razmeroma malo je bilo doslej napisane- ga o tiskarjih, grafikih, o njihovem izred- nem in nadvse pomembnem delovanju med NOB. Skoraj ni mogoče preceniti po- mena, ki ga je imel naš tisk med NOB, in ne popisati, kaj vse so pretrpeli ter žrtvo- vali ljudje, da se je tedaj širila tiskana be- seda, resnica o našem osvobodilnem boju in nenehno ohranjanja vero v zmago ter svo- bodo.

Zato je bila spominska prireditev 19. septembra na Brigi na Kočevskem lepa od- dolžitev vsem našim tiskarjem, zlasti pa padlimu Janezu Masliju-Ladu in tovarišem, prav tako padlim na Kočevskem med svo- jim pomembnim poslanstvom. Prireditelja sta bila odbor tiskarjev NOB in ZB iz Ko- čevske Reke. Na prireditvi so se srečali še živeči tiskarji in se je bilo radi še dolgo spominjati. Prireditelji so se potrudili, da bi se vsaj nekoliko oddaljili ljudem, ki so sodelovali pri partizanskem tisku na Kočev- skem, kjer je bila v letih 1943/45 centralna tehnika CK KPS, tiskarna »Triglav«.

Na Brigi, v vasi pri Banja Loki, so od- kriji spomenik komisarju Ladu, Janezu Ma- sliju, in trem tovarišem iz IX. brigade. To je bilo prvo javno priznanje tiskarskim par- tizanskim delavcem iz NOB, pa tudi lju- dem, ki so sodelovali s tiskarji.

Bogate izkušnje iz dela tiskarn med NOB, ki jih ima Milan Šerlavaj-Petrac kot prvi organizator tiska OF in pozneje vsega drugega partizanskega tiska med NOB, so še zmeraj premalo znane. Na prireditvi sta tovariša, ki sta delala v tiskarni Triglav, med drugim povedala:

»Če bi ostal v bojnih enotah NOV, bi bil zdaj borec s činom — s kakršnim koli že. Tako pa sem ostal brez čina, ker sem mo- ral pustiti mitraljez in se lotiti tiskarskega dela. To pa velja za vse, ki so se bojevali s tehniko, s tiskom med NOB...«

KAMNIK
LEPI SPOMINII INVALIDOV S POTI PO DOLENJSKEM

Na izlet so se člani invalidske organ- izacije odpeljali kar v štirih avtobusih — iz Motnika, Spitališča, Stranj, Strahovice, Duplice, Komende in Most. Potovanje se je začelo v Kamniku.

Najprej so se ustavili v Žužemberku, kjer jih je pozdravil predsednik ZB. Opisal jim je pomembne boje v domačem kraju. Izlet- niki so poslušali z velikim zanimanjem, zlasti še, ker so tam padli tudi številni Kamničani. S hriba, kjer stoji veličastni spomenik, jim je domačin tudi razkazal položaje, kjer se je razvijala bitka. Vedeti je treba prav tako, da je bil Žužemberk med vojno kar 21-krat bombardiran, o čemer še pričajo nekatere razvaline.

Nadaljnja pot jih je vodila na Rog sko- zi Podturen, Stare žage (kjer so bile šte- vilne partizanske delavnice in skladišča za glavni štab NOV Slovenije), skozi Črmoš- njice (kjer je bil nekaj časa tudi sedel glavni štab NOB in POS), v Vrčice (kjer je belokranjski odred leta 1942 pre- ginal belogardiste, ki so se utrdili v cerk-

Njegov tovariš je pripomnil:

»Kje je tista vas na Kočevskem, kjer so me »razkužili«? Delal sem v celi vrsti tiskarn OF, večkrat je bilo treba bežati iz skrivališ- ča spet v drugo skrivališče... Končno sem prišel v tiskarno Triglav na Kočev- skem. Nalezal sem se kužne bolezni in mo- ral sem se oditi zdraviti. Ne vem, po kate- ri poti smo prispeli v neko vas ob Kolpi. Tam so me položili kot bolno žival na no- sila in me začeli zdraviti. Hitro so me po- stavili na noge, da sem se spet vrnil v ti- skarno...«

Številne udeležence na prireditvi je po- zdravil predsednik združenja borcev NOV Kočevska Reka. Nato je spregovoril bivši sekretar centralne tehnike (tiskarne) Tri- glav inž. Ignac Gregorac. Živo je opisal po- men tiska NOB po vsej Sloveniji in v kako izredno težavnih razmerah je ta tisk nasta- jal. — V imenu CK ZKS in ZB NOV je po- zdravil zbrano množico poslanec Bogdan Osoinik. Izrekel je priznanje ljudem na Kočevskem, ki so sodelovali z borci in tiskar- ji centralne tehnike Triglav. Poudaril je, naj bi mladino ta spomenik, kakor tudi dru- gi spomeniki NOB po vsej naši domovini, spominjal velikih dogodkov naše ljudske re- volucije in NOB; mladina naj skrbno varu- je naše neprecenljive pridobitve.

Spomenik je kamnit in je simbol OF, podoba Triglava. Odkril ga je komandant tiskarne Triglav Franc Plevel-Joki, ki je bil poprej borec Sercejeve brigade. Spomenik je prevzel v varstvo Matija Stanfelj iz Ba- nja Loke. Šolarji iz šol v Vasi-Fari in Ko- čevski Reki so nastopili z več recitacijami. Sodelovali so tudi godbeniki iz Kočevja. — Med udeleženci prireditve je bila s svojci tudi žena Janeza Maslija-Lada.

PETER SOBAR

loge so pritegnili prav vse občane.

ZZB NOV v Trzinu je za proslavo le- tošnjega jubilejnega leta sprejela zelo ob- širen program, ki je bil izpopolnjen še s programi združenj borcev v posameznih krajih. Med najpomembnejšimi prireditva- mi so bile: tradicionalno srečanje borcev 4. julija na Bistriški planini; udeležba je presegla vsa pričakovanja; v tednu pred dnevom borca (imenovali so ga »invalidski tedne«) je ZVVI priredilo več prireditev; za občinski praznik so 7. avgusta odkrili obnovljen spomenik NOB v Križah (skul- ptura je delo Toneta Svetine, znanega pis- telja, ki se ukvarja uspešno tudi s kipar- stvom); ob tej priložnosti so odprli tudi novo, zares sodobno šolo, ki so jo imeno- vali po domicilni enoti: osnovna šola ko- krškega odreda; dne 8. avgusta so trziški občani in borci z množično udeležbo po- častili spomin prvih padlih borcev na trzi- škem območju (padli so 5. avgusta 1941 pri Verbičevi lovski koči pod Storžičem).

RIMSKE TOPLICE
OBISKALI SMO PREKMURJE

Enodnevni izlet ZB NOV iz Rimskih To- plic vsako leto so čedalje bolj priljubljeni. Letošnji izlet je terjal velik trud priredite- ljev; priglasilo se je precej več izletnikov, kot jih je mogoče potovati le z enim avto- busom. Končno sta dva avtobusa odinila proti Celju, potem nadalje proti Ptuj.

Izletniki so se najprej ustavili v Ptuj, kjer so si ogledali grad z muzejem. Druga postaja je bila v Ormožu, naslednja pa v

LJUBLJANA — SAVSKO NASELJE
IZLET BORCEV

Letošnji izlet 5. t.m. članov ZB NOV Savsko naselje je bil posvečen 30-letnici vstaje. Združenje borcev prireja izlete že več let. Izletov se udeležujejo s člani tudi njihovi svojci. Namen je predvsem gojiti revolucionarne tradicije.

Izletniki so se odpeljali na Dolenjsko. Prvič so se ustavili v Žužemberku. Pri spo- meniku na hribu so položili venec in poča- stili spomin padlih. Ivan Pavlin je opisal pomen bojev v Žužemberku. — Drugi po- stanek je bil v Kočevju. Pred spomenikom NOB je izletnikom spregovoril domačin, borec, Peter Sobar. Zanimivo je opisal pomembne dogodke iz petdesetne kočev- ske zgodovine. Izletnike je potem tudi vo-

Pripravljajo še razvitje prapora ZB NOV Lom pod Storžičem. Sodelovali bodo tudi pri izročitvi doma družbenih organizacij in pri odkritju spominske plošče na novem domu v Brezju pri Trzinu. — Delj »a že pripravljajo izdajo »Zbornika NOB« za trzi-ško območje. Napisal ga bo Ivan Jan. — Za 3. oktober pripravljajo — letos že tre- tjič — srečanje izgnancev, borcev in aktivi- stov v Gozdu, vasi pod Kriško goro. Vas je bila oktobra 1944 do tal požgana. Vašča- ne so izselili, ker so vsi sodelovali v NOB. Na tej proslavi bodo sodelovali številni pri- padniki enote teritorialne obrambe in civil- ne zaščite.

Dejavnost borčevske organizacije je pri- tegnila k sodelovanju mnogo občanov; raz- veseljuje jo zlasti sodelovanje s šolsko mla- dino in taborniki, ki bodo v prihodnje skr- beli tudi za spomenike NOB.

TONE STRITIH

ANDREJ MARINSEK

dil v Seškovem domu, kjer so si ogledali muzejsko zbirko in kjer spominska plošča opozarja na znameniti kočevski zbor odpo- slancev slovenskega naroda. — Tretji po- stanek je bil v Grčaricah, kjer je izletni- kom spregovoril prvoborec Alojz Filipič, ki se je tudi udeležil boja proti plavogardi- stom v tem kraju.

Končno pa so se izletniki ustavili na Travnici, kjer je bila 13. julija 1941 usta- novljena ribniška četa, o čemer govori spo- minska plošča na zidu doma, turističnega gostišča. S partizansko pesmijo in z vese- lim razpoloženjem so potrdili uspeh izleta.

JOŽE PEHARC

Imeli smo ljudi

Anica Rudolf

Anice Rudolf ni več med nami. Mnogo prežgodaj je prenehalo biti njeno plemenito srce. Stara komaj 55 let, je omahnila v smrt.

Pokojnica je bila vse svoje živ- ljenje izredno marljiva in delavna. Svojo visoko razredno zavest je dokazala, ko se je takoj po fašistični okupaciji naše dežele vključila v aktivno delo za NOB. Zaposlena v trgovini, je v lokalno organizirala javko, bila je kurirka, delala je v SNP v ljubljanskem rajonu Vič, čez blok je prenašala pošto in vodila ilegalce, ki so odhajali v partizane.

Vse to njeno delo je po zaslugi iz- dajalcev prišlo na ušesa tudi oku- patorm, ki so jo v ma'u leta 1943 aretirali. Zaradi posledic mučenja v zaporu se je v ljubljanski bolniš- nici zdravila vse do februarja 1944. Potem ko je do julija istega leta delala v Ljubljani kot ilegalca, je odšla v partizane. Bila je borka v Ljubljanski in Sercejevi brigadi, delala je na bazi 20 in tudi kot šif- rerka v 30. diviziji.

V povojnem času jo srečujemo pri aktivnem delu v AFŽ, ZK in ZB. Bila je upravnica Dečjega doma, odbornica v Rajonskem ljudskem odboru Vič-Rudnik, pozneje je vo- dila sindikalno podružnico v kranjski tovarni Tekstilindus, a pred upo- kojitvijo je bila tehnična sekretarka občinskega odbora ZB NOV Vič-Rudnik.

Pokojna Anica Rudolfova je bila v svojem življenju izredno skrbna in dobra mati in žena, bila pa je tudi marljiva in vestna družbeno-

politična delavka vse dotlej, ko ji je bolezen omajala delovne spo- sobnosti.

Na ljubljanskih Žalah so jo spre- mljali na njeni zadnji poti poleg močno prizadetih svojcev še ne- šteti znanci in prijatelji. Velika udeležba na pogrebu je pokazala, ka- ko priljubljena je bila in kako zelo je njena smrt pretresla vse njene svo- ce in znanca.

Prizadeti družini pa naše naj- iskrenejše sožalje.

Vsi, ki smo jo poznali, se je bo- mo trajno spominjali!

Feliks Tomažič

V prerani grob smo 8. septembra 1971 položili komaj 46-letnega Fe- liksa Tomažiča. Rodil se je maja 1925 v Beli v Tuhinjski dolini v šte- vilni kmečki družini. Otroci so kmalu okusili trdo življenje, ker je bilo pač takrat težko za zaslužek, kmetija pa ni nudila dovolj kruha za vse. Odšel se je učiti čevljarke obrti na Gorenjsko. Nemški oku- pator ga je l. 1942 na silo mobili- ziral in odgnal v Nemčijo. Okusil je težko življenje na fronti v Fran- ciji in Rusiji. Po dvakratnem poiz- kusu se mu je posrečilo pobežniti in je tako prišel nazaj v svoj do- mači kraj. Tu se je takoj vključil v NOB in stopil v Slandrovo bri- gado. Udeležil se je raznih borb te slavne brigade, v kateri je bil tudi ranjen in postal voj. invalid.

Po demobilizaciji je služboval na raznih položajih kot čevljarški moj- ster. Kruta zahrbtna bolezen ga je napadla in moral je kloniti pred njo kljub trdni volji. V organizaciji ZB je bil veskoci zelo aktiven, zato ga bomo še težje pogrešali.

Ohranili ga bomo v trajnem spo- minu!

GABER

Stari trg

KUHINJA
VEGA 55

UTRINKI IN ODMEVI

NAŠEL SEM DRAGA DRNDIČA

Borci Istrskega odreda ter brkinski in istrski aktivisti smo na vseh poveljnih parti-
zanskih proslavah pogrešali Draga Drndića iz Puličev pri Pazinu. Ta je avgusta 1943 odšel v 13. hrvaško brigado, oktobra 1943 pa se je z brkinskimi partizani vrnil čez Klano v Brkine, se vključil v Istrski odred in se v njem boril do konca vojne. Bil je eden tistih pogumnih borcev, ki so znali vse tegobe partizanskega življenja premagovati s smehom in šalami. Na ta način se je zlasti prikupil starim mamicam pa tudi mladinam, ki so po več kot dvajsetih letih še vedno spraševale zanj. Slišal sem jih na proslavi ob odkritju spomenika v Kozinu 6. oktobra 1968. »Kje je Drndić? Ali je še živ? Zakaj ni prišel?« Toda kakor da se je v zemljo vdrl, nikjer sledu za njim.

Lani sem zvedel, da Drndić menda živi v Puli. Sklenil sem, da ga bom skušal najti med letovanjem v Valbandoni. Odšel sem na prijavni urad v Puli in prosil za Drndićev naslov. Tam pa se je začela zadeva zapletati. Draga Drndića ni bilo med stalni mi prebivalci mesta. Našel sem le nekega Boža Drndića, rojenega 3. oktobra 1923 v Puli in bivajočega v Puli. Na fotografiji je bil že plešast, zato mi to odkritje ni nič pomagalo. Tudi telefonski pogovor s šefom prijavnega urada v Pazinu ni ničesar pojasnil. Na moje vprašanje je uradno odgovoril, da Draga Drndića ni v Puli. Ker mi je spodletel tudi ta poskus, sem sklenil, da obiščem Boža Drndića v ladjedelnici Ujani in ga povprašam za Draga z enakim priimkom, ki bi ga utegnil kot rojaka z iste vasi in enake starosti poznati in bi mi mogoče lahko dal celo njegov naslov. Po skoraj dvehurnem čakanju pri vratarju je končno prišel z ladijskega doka Božo Drndić. Še preden sem ga utegnil karkoli vprašati, sem po značilni hoji prijetno presenečen spoznal, da imam opravka z iskanim Dragom Drndićem, zato sem ga po partizansko pozdravil: »Zdravo, Drago!«

Nastal je premolk. Drago me ni prepoznal. Minilo je pač že 26 let, od kar sva se nazadnje videla. Pač pa je za nekdanjega neugnanca in šaljivca značilno in nekako

Božo Drndić — Drago, nekdanji borec Istrskega odreda, kakršen je bil takoj po osvoboditvi.

trpko pripomnil: »Da, da, nekad sam bil Drago, a sad sam opet Božo!«

Podala sva si roki, on pa me še vedno ni prepoznal. Sam se mu za nalašč nisem maral predstaviti. Vprašal sem ga, koga od borcev Istrskega odreda se še spominja. Omenil je pet ali šest imen, med njimi tudi moje. Vprašal sem ga še, katerih bojev v Brkinah in Istri se je udeležil in katerega soborca se iz teh bojev najbolj spominja. Tedaj pa je nenadoma radostno vzkliznil: »Oh, da, pa to si ti Maks! Spoznal sem te po glasu...«

Dogovorila sva se za tovariško srečanje v našem počitniškem taborišču. 9. avgusta letos pa sem ga obiskal tudi v puljskem predmestju, kjer ima Drago v ulici Matka Mandića 24 skromno hišico in vrt. Njegova žena nam je zaupala, da je Drago še vedno

zdrav in krepak ter zelo marljiv, pač pa sta imela hude težave s sinom Vladom, ki se je 1950. leta rodil s prirojeno srčno napako. Bil je trikrat operiran, zadnjič 1969. leta v Milanu. Operacija je uspela, vendar je stala 3 milijone lir. Del denarja za rasti devetnajstletnega Vlada je pomagala zbrati mladinska organizacija po šolah v Istri in Puli, ostalo je moral prigarati sam Drago. Vidite, ta skrb in bolečina mu je preprečevala, da ni prihajal na proslave. Zdaj si je sin Vlado opomogel in študira ekonomijo v Puli.

Drago Drndić in njegova žena sta se nam ob slovesu pristrčno zahvalila za obisk. Drago je še posebej naročil, naj pozdravimo vse preživle borce Istrskega odreda ter znanke in prijatelje iz Brkinov in Istre. Objubil je, da bo, kakor hitro bo mogel, Brkine tudi obiskal.

MAKS ZADNIK

SLOVENSKA PESEM MED KOROŠČI

Partizanski-invalidski pevski zbor se je v soboto, 18. septembra, odpravil na kratko turnejo po avstrijski Koroški. Obiskal je Loče, Sela in Pliberk. Tamkajšnje slovensko prebivalstvo ga je sprejelo z nepopisnim navdušenjem. Koncert, ki ga je zbor priredil prvi večer v Ločah, je bil pravo doživetje za ljudi, ki so večinoma vsi Slovenci. — To dokazujejo tudi napisi na trgovinah in gostilnah, kjer vidiš sama slovenska imena.

Drugi dan je bilo v Selah tovariško srečanje nekdanjih koroških borcev, ki ga je priredila Zveza koroških partizanov. Ta prireditelj je bila za Partizanski invalidski pevski zbor triumf. Po govoru, ki ga je imel tovariš Karel Prušnik-Gašper, je Partizanski invalidski pevski zbor s polnimi prsi zapel borbene in partizanske pesmi, ki so burno odjeknile v srcih prisotnih prebivalcev in gostov. Ploskanja in ovacij ni hotelo biti konec.

Zvečer se je slavlje nadaljevalo v Pliberku, kjer je zbor pod vodstvom prof. Rado vana Gobca, ob spremljavi prof. Janeza Kuharja na harmoniki in ob prijetni konferansi Branka Dobravca priredil celovečerni koncert partizanskih, borbentnih in narodnih pesmi. Navdušenje se je prelilo v močno manifestacijo zavednih koroških Slovencev, tako da je moral zbor več pesmi ponoviti in peti še druge. Ko so se po koncertu pomešali pevci z domačini, so jih popeljali

na ceste. Tod je na vsaki hiši, kjer je kašen napis trgovine, obrtnika ali gostišča, slovensko ime lastnika, ki seveda pomeni: no zre s pročelja, vendar priča, da so tukaj bili in da so še Slovenci.

Partizanski invalidski pevski zbor je opravil še eno kulturno poslanstvo. Spet je ponesel slovensko in partizansko pesem čez mejo, tokrat med naše koroške braie, ki so jo sprejeli z navdušenjem, odkrito in pristrčno ter izjavili, da si še želijo takih obiskov.

M. M.

KAJ PA KOMANDIR ALBIN?

Po vrnitvi z dopusta sem prebral pismo Toneta Kralja iz Pluja, objavljeno v 37. številki TV-15 na peti strani. V njem se sklicuje na navedbo Staneta Skrabarja mlajšega v 34. številki našega lista in pravi, da je bil Janko Gregorič namestnik, on sum, Tone Kralj, pa komandir zaščitne čete (skupine), ki je varovala pohod slovenskih delegatov na drugo zasedanje AVNOJ novembra 1943. Zdaj me zanima, kaj je v tej izbrani četi delal Albin, ki ga Tone Fajfar v svojih spominih navaja kot komandirja te čete in ki je leta 1944 padel v boju z domobranci pri Stični (ponatis v »Naši obramba« št. 9., september 1971, str. 54). Pri izdelavi televizijskega dokumentarnega filma »Skupnost enakopravnih narodov«, tretje epizode iz serije »Po poti slovenske državnosti«, sem v fotografskem Muzeju II. zasedanja AVNOJ v Jajcu naletel na vrsto fotografij zaščitne čete in komandirja Albina. Že iz položaja Albina na teh fotografijah je razvidno, da je četi poveljeval on. Tudi nekdanji delegat tovariš Josip Rus, ki nas je spremljal in nam pomagal pri snemanju v Jajcu, je za komandirja zaščitne čete omenjal le Albina, in sicer s tolikšno prepričljivostjo, da o njegovem spominu ni mogoče dvomiti. Kaj je na stvari? Morda je ključ do razjasnitve protislovja v navedbi Toneta Fajfarja (prav tam), ki pravi, da se je 17. novembra v Otočcu oboroženo spremstvo večidel poslovilo od delegatov, z njimi je odšlo le še kakih deset partizanov (slovenskih) s komandirjem Albinom na čelu. Na osnovi vseh teh dejstev prostim tovarišem Toneta Kralja ali pa koga drugega, da natančneje pojasni vlogo prizadetih v tej zaščitni skupini ter da nam sporoči ime in priimek komandirja Albina!

FRANCI STRLE

Blaž Likar

Pokopali smo ga 9. septembra v Vojskem nad Idrijo. Bil je eden najstarejših borcev in aktivistov; rodil se je leta 1892 v revni družini. Izučil se je za mizarja v Idriji. Tam se je pridružil delavskemu gibanju. Ko je organizacija OF dosegla Vojsko, jo je pričakal — že pripravljen. Italijanski fašizem ga je imel črno zapisanega kot slovenskega narodnjaka in antifašista, zato so ga vrgli iz službe kot cestarja. Ko so fašisti odkrili, da sodeluje v OF (dva sinova pa sta bila pri partizanih), so mu požgali domačijo, njega pa zaprli. Pozneje je bil v Mauthausnu, odkoder se je po koncu vojne vrnil komaj živ — Po osvoboditvi je takoj poprijel za delo; bil je prvi predsednik za obnovo idrijskega okraja. — Na zadnji poti so ga spremljali vsi vaščani in mnogi drugi znanci. Ob odprtjem grobu so se od njega poslovili trije govorniki, idrijska godba pa mu je zaigrala v slovo. Ostal nam bo v spominu.

Stane Peček

Bil borec, prostovoljec za severno mejo v letih 1918—19. Letos poleti smo se tihpo poslovili od njega na kamniških Zalah. — Rodil se je leta 1899 v obrtniški dru-

žini v Ljubljani. Med prvo svetovno vojno je bil na italijanskem bojišču. Ob koncu vojne se je med prvimi borci priključil med prostovoljce, ki so pohiteli braniti našo severno mejo. Bojeval se je v enoti kapetana Martinčiča. — Pozneje je stopil v podoficirsko šolo v Mariboru in je nato, ko je opravil izpite, služboval v Črni gori, Makedoniji in Liki. — Med NOB je sodeloval v VII. korpusu. Med boji pri Dolenjskih toplicah je bil ranjen. V NOV je opravljal pomembne dolžnosti — od komandanta bataljona, do vodje municijske sekcije glavnega štaba NOV in POS. Bil je tudi načelnik odseka za oborožitev VII. korpusa. — Po osvoboditvi je bil dalj časa upravnik smodnišnice v Kamniku. Marljivo je sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah.

Jurij Čepin

Premislil je tragično. Bil je delaven odbornik ZVVI Planina pri Sevnici. — Rodil se je leta 1906. Poletj 1944 se je uvrstil med borce na Dolenjskem, čeprav je imel kopicco nepreskrbljenih otrok. Ko se je vrnil po koncu vojne v domači kraj, je našel namesto doma pogorišče. Njegova družina je bila na srečo še živa. Med vojno se je morala skrivati pred sovražnikom in z majhnimi otroki potikati po gozdovih. Leta 1944 je žena v na pol podrtim, zapuščenem mlinu, rodila še enega otroka; oče ga je videl prvič šele po koncu vojne. — Jurče se je vrnil domov kot 50 odstotni invalid, kar ga je močno oviralo, ko je obnavljal dom. — Invalidska organizacija ga bo težko pogrešala kot požrtvovalnega delavca. Hvaležno se ga bomo vselej spominjali!

GENOVITE ENERGIJO

pri vsaki jedi RADENSKA — vsak dan nove življenjske moči

NAMESTO NAVADNE VODE - RADENSKA

Radenska prinaša zdravje in osvežitev

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

V Užicu leta 1941

Med pričevanja o razmerah v okupirani Srbiji leta 1941, v katerih so se znašli slovenski pregnanci, sodijo tudi zapisi **Franje Škufca**, bivše uslužbenke Kolodvorskega misijona. Te zapise je imenovana izročila Institutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Le-ta je iz njih izbral odlomek oziroma poglavje, ki ga objavljamo.

Majhen vlak je stal na stranskem tiru železnice Čačak—Užice. Hitro se je polnil. Iz Čačka do Užica je sedemdeset kilometrov daleč. Vožnja je tedaj trajala nad tri ure.

Potniki so sedeli tihi, zamišljeni in vznemirjeni pred odhodom. Na peronu se je še poslavljala mati, srbska »majka«, od sina, pravega hrusta, moža zrelih let. Objemala in poljubljala ga je v slovo. Čakali smo še celo uro. Končno se je vlak premaknil. Najhujša napetost je popustila.

Vlak je hitel po nižavi. Premagal je vzpetino in zavil ob hribu. Železnica si je utrla pot me gorskimi prelomi, med skalovjem, dokler ni premagala gorskih ovir in se ji je odprla druga stran. Prevozili smo velik del poti. Vlak je večkrat zavozil v predore, pokrajinske podobe so se hitro menjavale. Preselel nas je pravoslavni samostan v samotni divjini, kot prilepljen na strmo skalo. Zvrstili so se zadnje postaje — Ovčar-banja, Jelen dol, Uzička Požega ...

Pri Jelen dolu smo se zdrznili ob pogledu na požgano železniško kočo ob železnici. Na drugi strani so stala vešala. Z njih so prav tedaj sneli obe-

šenca, železničarja, obtoženega »terorizma«. Globoko pretreseni nad vsem tem nas je popolnoma prevzela groza, ko smo brž nato zagledali celo vrsto vešal z osemnajstimi obešenci.

Blizali smo se Užicu. Predzadnja postaja, Uzička Požega, je bila mimo. K meni se je nagnila domačinka in me ogovorila. Živahno mi je začela pripovedovati, da so se tudi v Uzičko Požego priselili izgnani Slovenci. Naglo je vstala, da bi pogledala, ali je nekdo na postaji. Poklicala je. Pristopil je znan meščan iz Ljubljane, izgnanec, ki je živel v Uzički Požegi. Z naglico sva se domenila za prevzem pošte, namenjene v Ljubljano. Povabil me je, naj bi izstopila, a sem, žal, morala nadaljevati potovanje v Užice. Prispeli smo, ko se je začelo mračiti.

Užice ... Iz množice je izstopil mlad možki.

»Iz Ljubljane, kajne?« me je ogovoril »Brž stopiva, mudi se! Kmalu bo policijska ura!«

Odhitela sva. V koloniji Slovencev sva se ustavila le toliko, da smo se dogovorili, naj bi prenočila v sobi Rdečega križa. Rojaki so me odvedli v dvo-

nadstropno hišo; v pisarni so me vpisali, nakar so mi dali prenočišče. V stanovanju predsednika organizacije Rdečega križa smo sedli k večerji. Gospodarju je bilo že nad šestdeset let. Pri mizi je bila z menoj vred le še njegova žena. Gostoljubno sta me pogostila z obilno večerjo, s pravo srbsko gostoljubnostjo, kakršne še nisem bila deležna na svoji poti po Srbiji. Gospodar je tožil, češ da se bo zdaj zdaj sprožil plaz, ki bo uničil to znamenito mesto. Moja gostiteljica sta govorila pritaženo, očitno v skrbeh. Gospodarjev pogled je begal prestrašeno zdaj proti mestu, zdaj proti okoliškim goram.

Vse to ni bilo kdo ve kako primerno za mirno spanje. Spremila sta me v nekakšno tujsko sobico v pritličju. Tam pa je stanovala družina orožnika, begunca iz Skopja — žena z dvema otrokoma. Povrh tega je bilo tam še neko dekle. Udobno res ni bilo, toda občutek varnosti v hiši z napisom Rdečega križa je pomenil veliko.

Pri gostitelju se je navsezgodaj zglasil možki, ki me je prejšnji večer spremljal s postaje, da me je odvedel k rojakom v kolonijo. Pisal se je Kotnik in doma je bil menda iz Šentvida. Odvedel me je v hišo, kjer je bila večsoba gostilna. Naši izgnanci so se tam shajali vsak dan. V tistem prostoru so tudi obedovali.

Nekako zadržani in čudno molčeči so se mi zdeli. Človek bi mislil, da jih je obiskovalec iz domovine bolj vznemiril, jim vzbudil še hujše skrbi, kakor pa da jih je razveselil. Kmalu sem zvedela, zakaj so bili tako pobiti. Pred dnevi je Slovenka s Štajerskega srečala na cesti uklenjenega sredi krdele vojakov župana iz Gorskega sela, iz okolice Užica. Župana so naši rojaki zelo cenili, ker jim je bil naklonjen, ko so prispele v Srbijo. Slovenka ni mogla mirno gledati, da so nesrečnega župana suvali in pretepali s puškinimi kopiti, ko so ga priganjali, naj hitreje stopi. Pristopila je in vprašala: »Čemu pretepete tega dobrega in poštenega človeka?« Vojaki so jo prijeli in odgnali v zapor. Preživela je strašno noč skupaj s srbsko učiteljico, ki so jo naslednje jutro ustrelili. Tedaj so ustrelili tudi župana, ki se je zasmilil naši rojakinji. Po ustrelitvi so ga obesili na glavnem trgu. Ko je tako visel, je še kapijala kri na tla. Našo rojakinjo so zaslišali, nakar so jo izpustili. Vse to pa je mučno vplivalo na naše izgnance.

Žalostni dogodki so se tedaj vrstili v Užicu ...

Ko se je počasi poglobila vznemirljivost, se je bilo šele mogoče malo bolj pogovoriti o življenju izgnancev v tem oddaljenem srbskem mestu. Slovenci so večinoma stanovali pri meščanih. Zadovoljili so se z najskromnejšimi kotički. Izgnanci so bili večinoma izobraženci. Hranili so se skupno v menzi — zelo skromno. Včasih je bil le majhen obrok krompirja za kosilo. Zobni zdravnik dr. Brenčič je delal pri užiskem zobarju. Prav smilil se mi je, ko je prišel h kosilu z zamudo, tako da je dobil skopo odmerjen obrok postane jedi. Tiho je sedel k jedi in jo brez teka použil, nakar se je takoj vrnil delat.

Med izgnanci je bilo tudi precej otročičev. Družina gledališkega igralca Gorinška iz Maribora je imela triletnega ljubkega dečka. Kodrolašček je dopoldne izmenjal vsa naročja naših rojakov — vsi so ga hoteli pestovati in ljubkovati. Družina prof. L. M. pa je imela tedaj šele enoletnega Boruta, a napovedoval se ji je že naslednji otročiček. Dr. Brenčič je imel dve deklici. Za otroke so pripravljali posebej hrano. Vsi rojaki so posvečali največjo skrb otrokom. Tistega dne so imeli otroci za kosilo mlečni zdrob in špinado. Stisnilo te je pri srcu, ko si gledal tako zbrane otročičke, ki se na srečo niso zavedali gorja izgnancev ...

Menza se je počasi napolnila. Izgnanci so prihajali, pozvedovali, kar bi radi zvedeli o domu, in naročali, kar bi naj storila zanje. Med njimi sta imela prošnjo tudi dva aktivna organa finančne kontrole. Oddala sta mi denar, svoj zaslužek, za svojce v domovini, Sloveniji ... Prof. Babšek je prispel iz dve uri oddaljenega kraja. Bil je doma iz Maribora. Prav tedaj je dobil odločbo, da je imenovan za ravnatelja gimnazije v Kragujevcu. Stanoval je v hiši na robu gozda. Pripovedoval je, kako je ponoči prisluškoval, v upu in strahu pri oknu bornega stanovanja ... Tišino je motilo le zavijanje psa ... Nedavno pred tem se je zgodilo navsezgodaj zjutraj. Devet fantov, domačinov, je šlo zjutraj kosit na travnik. Komaj so začeli dobro delati, jarm je soldateska velela, naj odložijo kose in naj se postavijo v vrsto. Še preden so se fantje prav zavedeli, kaj pravzaprav hočejo od njih, je zaregljala strojnica

in fantje so obležali v rosnem jutru ...

Potem so rojaki prinesli v obednico od nekod slivovko iz znanih užiskih sliv ... Tedaj je bila ta pijača tako našim rojakom kot domačinom pogosto v edino tolažbo, da so si malo prignali najhujše skrbi in žalost.

Popoldne sta se v koloniji oglasila učiteljica Alba Slokanova z možem Jankom iz Ljubljane. Ni ju vzdržalo v hribovski vasi, dve uri daleč od Užica. Prišla sta prav iz tiste vasi, od koder so odgnali župana, prijatelja Slovencev. Vse vaščane je pretresla novica, da so župana ustrelili. Žalovali pa niso le tiho, marveč so ženske tudi tarnale, »naricaie« na ves glas, kakor je v Srbiji šega. Slokanova je to tako pretreslo, da sta zapustila kraj svojega izgnanstva. Proč, samo proč od tu, od Užica, kamorkoli!

S Kotnikom sem odšla na naslov žene nekega oficirja iz Ljubljane, da bi prevzela vreče kolodvorske pošte, namenjene izgnancem. Odposlanih vrec na naslovu nisva našla. Čakati pa ni kazalo. Morala sem hiteti; nujno je bilo, da bi se kar najhitreje vrnila — s prvim vlakom. Hotela sem odpotovati ob šestih zvečer. Toda rojaki so se temu uprli, češ da ponoči ne smem na pot. Potovanje sem odložila na naslednje jutro ob šestih.

Drugo noč v Užicu sem prenočila pri bolniški sestri Čučkovi iz Ljubljane. Čučkova je bila v službi v vojaški bolnišnici. Imela je skromno, a čedno sobico v hiši nedaleč od gozdčica. Opozorila me je, da je bil pred dnevi blizu hiše ustreljen mlad možki. Ni se oglašil na klic stražarja ... Čučkova je po tožila, da se boji. Marsikaj je že pretrpela. Ob razpadu stare Jugoslavije je bila v službi v Kragujevcu. Kar stresla se je ob spominu na bombardiranje, ki ga je tam preživela.

V popolni temi sem odložila obleko in legla. Nenadoma me je Čučkova v skrbeh vprašala:

»Kaj pa vaša pošta, ki jo prenašate? Ali ste pregledali, kaj vse so napisali ljudje?«

Vznemirilo me je. Dovolj sem doživela tistega dne v Užicu. Posegla sem po baterijski svetilki, da bi pogledala, koliko je ura. Gostiteljica pa mi je v strahu odsvetovala, naj nikar ne posvetim, češ, »čisto blizu zgoraj v gozdu so ...« Vsak trenutek bi utegnil priti sem, užiška straža pa bi jih opazila. Dovolj bi bilo, če bi se za trenutek posvetilo ...

Dovolj mi je bilo vsega tega. Rada bi doživela srečno konec prečute noči, potem pa zapustila strašen kraj, kjer te preganja senca smrti podnevi in ponoči. Zdelo se je, da so bila na nogah vsa užiška ščeneta; bevska in zavijala so v zboru. Medtem sem nenehno mislila na svojo pošto in kaj bi se utegnilo zgoditi ... Seštevala sem kilometre potovanja in se čedalje bolj zavedala, kako daleč sem od doma: Užice—Beograd 350 km, Beograd—Zagreb 450, Zagreb—Ljubljana 130 ...

Naslednje jutro (19. septembra) so četniki zaprli prehod čez gore na severu. Iz mesta ni vozil več noben vlak. Mostovi so bili razdejani, proga pretrgana. Toda po nekaj dneh so Nemci zapustili Užice. Dne 23. septembra 1941 je Tito s partizansko vojsko zasedel Užice. Potem so Nemci bombardirali mesto. Švicarski radio je poročal: »Tito je zasedel Užice v Srbiji in mesto razglasil za svojo republiko. Nemci pa so mesto bombardirali ter ga zavrvali z zemljo.«

FRANJA ŠKUFCA

BORCEM 1. BRIGADE VDV

Skupščina občine Kočevje bo v soboto, 2. oktobra 1971, v okviru svojega občinskega praznika podelila domicilno listino 1. brigadi VDV (Vojske državne varnosti). Istega dne bo zbor vseh borcev te brigade. Pozivamo vse borce, da se te slavnosti in srečanja v Kočevju udeležijo. Zbrali se bomo ob 10. uri dopoldne pred šolo pri avtobusni postaji. Udeležencem proslave, ki žive na področju Primorske in Notranjske, pa bo na voljo avtobus, ki bo odpeljal z avtobusne postaje v Postojni ob 7. uri s postankom v Cerknici (okrog 8. ure) in Novi vasi.

To obvestilo velja kot vabilo!

ODBOR 1. BRIGADE VDV

POPRAVEK

V zadnji številki »TV 15« je pri metiranju prišlo na 5. strani v rubriki Pravna posvetovalnica do nerodne tiskovne napake; zadnja vrsta pri prvem naslovu spada k naslednjemu naslovu (kot prva vrsta). Tako se prvi naslov glasi: GOLJUFKA S SOBO, drugi naslov pa BENEFICIJANA DELOVNA DOBA ZA DELO V RUDNIKU.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

V 37. številki našega lista (z dne 9. sept. 1971) smo objavili fotografijo, o kateri smo pravilno domnevali, da je bila posneta leta 1944 v Cerknem. To nam je potrdila Marija Mohorič iz Zalega loga 31 pri Železnikih. Na sliki je prepoznala Janeza Vebra iz Zalega loga, ki je padel 17. aprila 1945, stoji pa prvi z leve, 2. in 3. ne pozna, 4. z leve je Milan, vodja VDV tega okoliša, priamka ne ve, zadnji pa je Matjež Ceferin iz Davče, ki je tudi padel ob koncu vojne. Najlepša hvala!

Tudi tokrat objavljamo dve nepojasneni fotografiji istega avtorja in nastali ob isti priložnosti. Lahko bi jim dali naslov »Borci pri menaži«. Zelo lepi sta in izvirni, le žal, da ne vemo o njih ni nič natančnejšega. Zanima nas zlasti kraj in čas nastanka, čnota, iz katere so borci pri jedi in če boste katerega od njih spoznali.

V spomin Francetu Magajni

Pred kratkim je v Gornjih Vreham v Brkinih umrl France Magajna, kmet, časnikar, prevajalec in pisatelj. Bil je izreden človek — na zunanost hrust, prav pravcati Martin Krpan z otroškim srcem. Njegov dom, ki je dal Slovincem tudi Bogomira Magajno, je imel vedno na stečaj odprta vrata za vse dobre ljudi, bil je simbol človeške topline in gostoljubja.

Ko v krogu prijateljev in znancev nastane za nekom trajna vrzel, se v preživelih začrta globlji spomin. Smrt in izguba prijatelja je vselej boleča in žalostna, vendar tudi tolažilna, če vemo, da je umrl v svojem življenju posejal vse svoje njive z dobrim semenom, da je razdeljeval in razdelil svojemu narodu vse svoje bogastvo.

Mladost Franceta Magajne je bila zelo podobna mladosti Louisa Adamiča. Nemir in sla po znanju, sta ga gnala od doma. Že zelo mlad se je srečal s Trstom in odtod ga je vodila pot v Ameriko, v obljubljeni deželi mladostnih sanj. Sanje so se hitro razblinile, ostala je le trda šola za obstanek. Devet let se je mladi France spoprijemal z ameriškim svetom. Bil je rudar, se ponesrečil, se kot nesposoben za delo pre-

življal kot violinist in fotograf. Tedaj je tudi prvič prijel za pero in postal časnikar in sčasoma urednik dnevnika slovenskih izseljencev »Naš glas«. Često ga je moral sam napisati od prve do zadnje strani. Čeprav se je z leti izkopal iz bede in težav ter se dodobra na-

RAZSTAVA

NOB na Gorenjskem

V počastitev tridesete obletnice vstaje slovenskega ljudstva in v počastitev praznika občine Kranj so v prostorih Gorenjskega muzeja v Kranju 3. septembra odprli stalno zbirko o narodno-osvobodilnem boju na Gorenjskem. Tako je Gorenjskemu muzeju po dolgih letih dokončno uspelo urediti bogato zbirko gradiva o osvobodilnem boju na Gorenjskem. Poleg stalne zbirke »Slovenska žena v revoluciji« je tudi »NOB na Gorenjskem« pomembna pridobitev za to muzejsko ustanovo.

Ravnatelj Gorenjskega muzeja dr. Cene Avguštin, je povedal, da se je ta kolektiv zavzemal za to domala vsa vojna leta. Žal je primanjkovalo sred-

kumentirana tudi delo in organizacija v zaledju, kot na primer kurirske službe, obveščevalni centri, množično sodelovanje prebivalstva v nastajajočih organizacijah nove družbene ureditve: v AFŽ, SKOJ, terenskih odborih OF in drugih.

Ob otvoritvi stalne zbirke »NOB na Gorenjskem« so izdali ličen prospekt, v sodelovanju s kulturno skupnostjo v Kranju pa pripravljajo širši katalog, ki bo služil šolam in drugim organizacijam za lažje razumevanje prikazane razstave. V okviru programa pa so sodelovali baletka Katja Kroneger, flavtistka Irena Grafenauer, recitatorja Andrej Nahtigal in Anica Veble, ki so po zamisli in koreografiji Marte Paulin-Brine izvedli plesni recital »Neugasle impresije«.

KAREL MAKUC

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

Kurirček

Moja glava je zaspana,
postelja pa ni postлана,
tja pod smreko ležem sam,
danes tukaj, jutri tam.

Po gozdovih pot gre moja
in po jasnah, brez pokoja,
v snegu, dežju grem na pot,
domek moj je vsepovsod.

Vsaka pot je moja znanka,
novih iščem brez prestanka,
da bolj varen bom na poti,
saj svobodi gre naproti.

Napisal Stanko Kotnik v jeseni
1943, kot kurir v
»omšičevi« brigadi

snev, ustreznega kadra in ne nazadnje tudi primernih prostorov. Veliko gradiva je tako dolga leta ležalo v zabojih, zdaj pa je razporejeno v celotnem nadstropju. Velika zasluga za to gre kustodinji Miri Mihelčevi, Francu Benediku in Alojziju Gostiši, ki so znali smotno in nazorno razporediti zbrano gradivo — številne fotografije, razne druge dokumente in tudi nekdanje partizansko orožje.

Celotna zbirka, urejena pod gesli Prešernove »Zdravljice«, obsega sedem sob. Ker Gorenjska ni bila ločena od drugega delavskega gibanja in razmer v deželi, je tudi na razstavi prikazana povezanost z vsemi pomembnejšimi dogodki tistega časa. V prvem prostoru si lahko ogledate fotografije s 4. državne konference KPJ leta 1934, znanega zieta Svobod v Celju leta 1935 in ustanovnega kongresa KPS leta 1937. Dalje je prikazano dogajanje med jeseniškimi, železarji in drugimi razrednimi ter delavsko naprednimi gibanji na območju Gorenjske. Zelo prepričljivo in z mnogimi dokumenti je predstavljena načrtnost nacistov za uničenje našega naroda in ob tem poziv Partije na upor leta 1941. Lahko si ogledate pretresljive dokumente, ki pričajo o okupatorjevem nasilju z aretacijami, izgoni, interniranjem, streljanjem talcev in požigi. Poseben del prikazuje razvejanost in pomen ilegalnih tehnik in tiskarn, razvoj partizanske sanitete in porast partizanskih enot. Zelo poučno sta do-

KULTURNI OBZORNIK

učil angleščine kot poprej v Trstu italijansko, ni več strpel brez rodne zemlje. Vrnil se je leta 1922 in z grenkobo ugriznil črni kruh, ki ga je fašistična oblast tedaj začela deliti njegovi ožji, okupirani domovini.

To so bili časi, ki so zahtevali krepke in trdne vere v zmago pravice, neupogljive zvestobe zemlji in domu očetov. In France je zastavil svoje moči in znanje tam, kjer je bila potreba največja. S članki o umnem gospodarstvu in naprednem kmetijstvu se je začel oglašati v »Gospodarskem vestniku« in drugod. Z zanimanjem smo jih brali, ker je med vrsticami znal povedati o pomenu tega gospodarstva in kmetijstva za naš narodni obstoj, ker je bilo tudi to obsojeno na životarjenje in diskriminacijo. Svoje delovanje je posvečal zlasti vzgoji mladega rodu in s tem namenom tudi prevedel Londonovega »Krištofa Dimača«, ki je eden izmed prvih prevodov del tega pisatelja v naš jezik.

France Magajna je v najhujših časih fašistične tiranije trdno verjel v osvoboditev zaslužjene Primorske. Zato je tudi z odprtimi rokami sprejel prve brkinske partizane in jih vsa težka leta boja podpiral. Ni se strašil tveganja in posledic — vedel je, da gre za biti ali ne biti, da gre za usodo zemlje in naroda.

Po osvoboditvi je še z večjo prizadevnostjo zastavil svoje pero in s svojimi članki sodeloval v vseh mogočih listih. Zdaj so se izpod njegovega peresa rodila tudi izvrstna leposlovna dela. In ker je na življenje gledal z vedrino in humorjem, sta bili tudi njegovi knjigi »Samo za objokane ljudi« in »Žalostne zgodbe o veselih Kraševcih«. Te zgodbe niso samo prijetno branje, temveč je v njih očitna ljubezen in skrb za lepoto slovenskega jezika. Ker si je za svojo dolžnost štel, da seznanja slovenske sadjarje z napredkom na tem področju drugod, jim je pripravil zanimivo knjigo »Skozi tuje sadovnjake«.

S smrtjo Franceta Magajne smo izgubili izrednega človeka, mladina velikega prijatelja in dobrotnika; izgubili smo moža, ki je z dobroto popisal list svojega življenja.

Ohranimo mu svetel spomin, naj mu bo lahka brkinska zemlja! C. Š.

Najmlajša na Sutjeski

Danes že znana filmska igralka Dina Rutić, ki se je spominjamo iz filmov »Prometej z otoka Viševica«, »Most«, »Opatinja«, »Navzdol od sonca«, »Draga Irena«, »Ljubezen konjskega tatua« in »19 deklet in en mornar«, je imela v času pete sovražne ofenzive malo manj kot leto dni. Priporočujemo, da je bila prava ljubljenska Vrhovnega štaba. Stari Joža in Ivka, člana Gledališča narodne osvoboditve, niso imeli z njo nikakršnih problemov. Bila je iz-

jemno mirna. Tudi v trenutkih, kadar je okoli nje žvižgalo. Najraje se je igrala z očetovo pištolo, saj drugih igračk takrat ni poznala. Doživela je Sutjesko, Zelengoro in Drvar! »Po vojni sem bila prvič na Sutjeski šele po petnajstih letih...« se danes spominja Dina Rutić. Pestrojene preživele borbe je takrat pozdravil predsednik Tito. »Si tudi ti, deklica — partizanka?« jo je vprašal. Ni se odgovorila, ko je nadaljeval: »A, ti si Jožina hči!« Zvečer, ko je ob tabornem ognju recitala, je v Titovih očeh opazila solze. »To, kar se je tiste dni dogajalo na Sutjeski, je bilo najbolj ganljivo doživetje v mojem življenju!« pripoveduje Dina Rutić, ki je bila nedolgo tega tretjič na Sutjeski. Govorilo se je, da bo v Delićevem filmu dobila vlogo zdravnice Vere. Pozneje so vlogo ponudili Elizabeth Taylor in jo končno dali Ružici Sokić. »Dini pa bi ne bilo težko igrati vojaka, saj je bila sama vojak!« je dejal tovariš Miljenko, general v pokoju in vojaški svetovalec filma »19 deklet in en mornar«. Na sliki: Dina Rutić v filmu »Navzdol od sonca«.

ZAVOD

»BOREC« VAS VABI K SODELOVANJU

Potrebujemo

POVERJENIKE

za prodajo knjig na obroke.

Želimo, da bi nam v domačem kraju pomagali razširjati dobro knjigo, mi pa bi vam zagotovili primeren zaslužek.

Zavod »BOREC«, Ljubljana, Beethovnova 10, telefon knjigotrškega oddelka 22-288.

LETOS SO IZSLE NASLEDNJE KNJIGE:

Tone Svetina: UKANA, cena 310.— dinarjev
Tone Sifrer: MLADOST NA VASI, 125.— din
Alojz Ravbar: ZAKAJ JE PADLA ŠPANSKA REPUBLIKA, 162.— din
Roberto Battaglia: ODPORNIŠKO GIBANJE V ITALIJI, 146.— din
Alfonz Bednar: URE IN MINUTE, 116.— din
Cornelius Ryan: NAJDLJŠI DAN, 80.— din
Russell Braddon: GOLI V DŽUNGLI, 70.— din
Accoce — Quet: VOJNA JE BILA DOBJENA V ŠVICI, 65.— din

BELEŽKE

V SOVODNJAH OB SOČI

Minuli teden je bil pred spomenikom 101 padlemu partizanu v Sovodnjah ob Soči slovenska protifašistična manifestacija. Več sto ogorčenih domačinov in predstavnikov političnega, kulturnega in družbenega življenja iz Gorice, Trsta in okoliških krajev je protestiralo proti nedavni fašistični provokaciji. Neznanci so tedaj oskrnili spomenik padlim partizanom, z barvo premazali prostore občinskega odbora in napise na začetku vasi.

ŽENSKI BATALJON

Po uspehu, ki sta ga pisec Ivo Štivilčič in režiser Ivan Hetrich doživela z televizijsko serijo »Kam gredo divje svinje«, nameravata imenovana avtorja nadaljevati s sodelovanjem. Pred nekaj dnevi sta podpisala pogodbo z »Jadransko-filmom«. Posnela bosta »Ženski bataljon«, celovečerni film po resničnih dogodkih. To bo film o ženski liški četi, ki je dala narodnoosvobodilnemu boju več narodnih herojev. Kot je znano, je bila ta edinstvena četa ustanovljena leta 1942 v liški vasi Trnavcu, njena politična komisarica pa je bila legendarna Narandža Končar. Idejo za realizacijo filma o ženski partizanski četi je dal pred osmimi leti general Petar Kleut, eden voditeljev partizanske vojne Like, ki bo verjetno tudi vojaški svetovalec novega »Jadranskega filma«.

IZ KITAJSKEGA DNEVNIKA

Novinar Jovan Ščekić je to poletje dva meseca preživel na Kitajskem. Za beograjsko televizijo je pripravil serijo reportaž, ki po besedah avtorja predstavljajo samo del »dnevnika na 1.800 gostoprijetnih straneh«. Potopisne vtise Jovana Ščekića po deželi, v kateri živi vsak četrti prebivalec našega sveta, je pod naslovom »Kako sem doživel Kitajsko« izdala beograjska »Mladost«.

DJORDJE MILIŠA

Umrli je Djordje Miliša, pisec prve knjige o taborišču Jasenovac, ki jo je ilustriral Krsto Hegedušić. Še ves izčrpan jo je napisal prve mesece po svoboditvi v zagrebški bolnišnici. Preživel je Jasenovac in Staro Gradiško. Te strašne spomine je trpko in uporno nanizal v tridesetih poglavjih. Knjiga, ki ni doživela ponatisa, je bila takoj razprodana. Po vojni je Djordje Miliša živel v Zagrebu kot novinar. To je bil že njegov predvojni poklic. Bil je tudi pesnik, najbolj znani so njegovi zapisi o srečanjih z znamenitimi ljudmi. V ohranjenem ustnem filmu o Jasenovcu ga vidimo pri ličkanju koruze in nabiranju perja, na zagrebški policiji pa so našli tudi njegovo sliko z mučeniškega zasliševanja, ki je bila objavljena v njegovi knjigi. Djordje Miliša je bil rojen v Šibeniku, kjer je tudi umrl v petinsedemdesetem letu starosti.

ZANIMIVOSTI

KITAJSKO-ROMUNSKI VOJAŠKI RAZGOVORI

V prvih dneh septembra je Romuni obiskala kitajska vojaška delegacija pod vodstvom direktorja splošnega političnega oddelka kitajske armade generala Li Te Cenga. Čeprav ni natančno znano, o čem so se Kitajci in Romuni ob tej priložnosti pogovarjali, je iz sovjetskih virov slišati, da so tekli razgovori tudi o gradnji rafinerij, ki bi proizvajale med drugim gorivo za rakete in razne druge izstrelke. Poleg tega domnevajo, da se skušajo Romuni osamosvojiti tudi glede proizvodnje orožja, ki so ga doslej morali uvažati. Znano je, da je romunskega izvora le lahko in srednje orožje ter nekatera vozila, ne pa tudi tanki, težki topovi in bojna letala.

Romuni se zlasti zanimajo za proizvodnjo letal, ki so jih doslej uvažali iz Sovjetske zveze razen francoskih helikopterjev tipa alouette, ki so jih uporabljali v civilne namene. Kitajci proizvajajo svojo izpeljanko sovjetskih prestreznikov tipa mig. V primeru, če bi jih začeli izdelovati tudi Romuni, tega ne bi bilo moč storiti brez izdatne kitajske pomoči v strokovnem osebju.

Ko so nekega romunskega generala vprašali, če bi želeli kupiti v Sovjetski zvezi najnovejši tip letala mig-21, je ta odgovoril: »To za nas ne prihaja v poštev zlasti zaradi visoke cene, na kateri bi morali pristati.«

VOJAŠKA ESKALACIJA NA BLIŽNJEM VZHODU

Bivši šef izraelske vojaške obveščevalne službe upokojeni general Haim Herzog, ki je sedaj vojaški komentator izraelskega radia in televizije, je izjavil, da povečane vojaške dobave Egiptu, Libiji in Siriji s strani Sovjetske zveze pomenijo začetek velike vojaške eskalacije na Blaznjem vzhodu. Upokojeni izraelski general trdi, da je vojno letalstvo teh treh arabskih dežel ne le najmočnejše na Blaznjem vzhodu, ampak tudi večje od vojnega letalstva katerekoli evropske dežele z izjemo Sovjetske zveze.

Ze v svojem prejšnjem komentarju je Haim Herzog dokazoval, češ da so egiptovske letalske in raketne sile trikrat močnejše, kot so bile še pred letom dni. V zadnjem komentarju pa je dodal, da je Sovjetska zveza dobavila Egiptu svoje najnovejše lovske bombnike mig-23 in su-11, najsodobnejše protiletalske rakete SAM-6 ter pilote in tehniške za njihovo vzdrževanje.

Po njegovih ocenah naj bi Egipt in Sirija imela več kot tisoč najsoodobnejših vojskih letal in tri tisoč modernih tankov, poleg tega pa še večje število raket.

NOV SOVJETSKI BOMBNIK

Ameriški časopis New York Times je pred kratkim poročal, da v Sovjetski zvezi pripravljajo proizvodnjo nekega novega medcelinskega bombnika z giblivimi krili. Po podatkih, ki naj bi jih zbrale obveščevalne službe zahodnih dežel, naj bi bila hitrost tega letala dva krat večja od hitrosti zvočka, da cilja pa bi se prebilo s poletom na majhni višini. Menijo, da bodo začeli oboroženim silam dobavljati bombnike te vrste že čez dve leti pod pogojem, če se bodo takoj lotili serijske proizvodnje.

Novo letalo bi bilo oboroženo z raketnimi izstrelki, lahko pa bi ga uporabljali kot druge klasične bombnike, vendar bi poleg navadnih bomb lahko nosilo tudi jedrske in hitrogenske bombe.

New York Times piše, da tudi Pentagon skuša dobiti kredite za izpopolnjevanje podobnega bombnika. To bi bil bombnik B-1 a, s katerim naj bi nadomestili že zastarele bombnike B-52. Le-te so projektirali že pred dvajsetimi leti. Toda Američani imajo že sedaj veliko zamudo. Cel v primeru, če bodo zahtevani krediti odobreni, bodo z novimi bombniki lahko začeli oboroževati svoje letalske sile šele čez osem let.

Baterijam so do nedavna stregli izključno samo podoficirji, tehnično dobro pokrovani strokovnjaki, katerih znanje je jamčilo, da bodo projektili brez napake zadevali cilje. Toda potrebe armade so kmalu prerasle zmogljivosti maloštevilnih raketarskih ekip. Nastalo je vprašanje, kje dobiti nove ljudi, sposobne ravnanja z nevarnimi in občutljivimi »cigarami«. Edino možno rešitev so predstavljali vojaki-obvezniki, med katerimi nikdar ne manjka razsodnih, hladnokrvnih in natančnih oseb.

»Kandidate najprej preizkusi posebna komisija,« me je poučil kapetan Miloš Milovanović, komandir skupinice izbrancev. »Zatem morajo prestati specialni tečaj, razdeljen v več faz. Vmes jih nenehno testiramo in ugotavljamo, kako napredujejo. Velja omeniti, da so novopečeni operatorji do nedavne prve vroče vaje opravili najmanj 2 tisoč elektronskih izstrelitev. Slednje vadimo na imitatorju, nameščenem v trenažnem avtomobilu. Imitator je opremljen z ekranom in krmilno ročico ter lahko ustvari najrazličnejše umetne situacije, ki so docela podobne tistim v praksi.«

Potek vaje in končni rezultat sta opravila pričakovanja instruktorjev ter pokazala, da bodo vojaki sčasoma uspešno zamenjali šolane starešine. Očitno so sposobni obvladati celoten niz izredno težavnih operacij — če je »obuka« dovolj intenzivna in strokovno dognana, seveda.

»In zakaj k raketarjem sprejemamo zgolj

Še malo in konica s kumulativnim polnjenjem bo pritrjena na nosilni del. Celotno orožje, vključno izstrelno ploščad, lahko nosi en sam človek.

Napad na četniške položaje pri Kočevju

V aprilu 1945 so v Kočevje in okolico prišle številne in močne četniške enote. Sovražnik je zasedel več okoliških vasi, območja med njimi pa je branil s močnimi oddelki na utrjenih položajih po bližnjih vrhovih. Med drugim so se vgnezdili tudi na Burgarjevem brdu in Skortnu.

Stab 1. brigade VDV, ki je bil odgovoren, da z brigadnimi enotami blokira prodiranje četnikov proti osvobojenemu ozemlju in Kolpi, kateri so se približevale enote IV. Armade, je začel pripravljati posebno enoto, nekaj več kot 30 dobro oboroženih borcev z nalogo, da napade četnike in jih prežene z navedenih položajev. Namestnik komandanta brigade Jože Štok-Korotan nam je v kratkem nagovoru pojasnil nalogo in cilj akcije. Sklenil je z besedami: »Nalogo moramo izpolniti, ne oziraje se na žrtve.«

V meglenem jutru smo v gosjem redu in v obvezni varnostni razdalji prešli na območje, ki ga je nadzoroval sovražnik. Po spolzkih gozdnih poteh smo hiteli naravnost proti sovražnikovim položajem na vrhu hriba. Okrog 200 metrov pod vrhom smo se razporedili v bojno črto in pričeli obkoljevati. Kmalu smo opazili četniške stražarje, ki so izza utrjenih zemljank merili z orožjem nekam v dolino. Mi pa smo se hitro vzpenjali med drevesi in grmovjem po skalovitem pobočju, pripravljeni, da na povelje preidemo v naskok. Končno so nas četniki opazili in udarili smo hkrati. »Juriš! Juriš! Obkoljuj z desne! Obkoljuj z leve!« Brzostrelke vseh mogočih tipov so ropotale na obeh straneh. Nismo dosti merili, toda nismo se niti za hip ustavljali. Vsako obotavljanje bi omogočilo sovražniku, da bi se po prvem preplahu zbral in organiziral močnejši odpor ter našo akcijo onemogočil, kajti bil je številnejši in v izredno ugodnem položaju. Napredovali smo

Obrambna vzgoja

Fantje mirnih rok in mačjih refleksov

PROTITANKOVSKA RAKETA JE UČINKOVITO, TODA ZELO ZAHTEVNO OROŽJE

Rakete. Menda ga ni človeka, ki bi še ne slišal zanje. Značilnost našega časa so podobno kot, denimo, avtomobili in letala, televizija in pralni stroji. Razlika je le v tem, da o avtomobilih in pralnih strojih vemo skoraj vse, o raketah pa presneto malo. Zato sem bil pred tedni, ko se mi je ponudila priložnost obiskati eno izmed enot JLA, ki imajo v svojem sestavu tudi sodobne protitankovske raketne baterije, kar malce vznemirjen.

posameznike, ki se odlikujejo z natančno določenimi fizičnimi kvalitetai? Odgovor tiči v samem načinu vodenja projektilev proti cilju. Le-to je vizualno, kar pomeni, da ga pogojuje merilčev smisel za čas in prostor,« dodaja kapetan.

No in ko smo že pri stvari, ne gre zamolčati tudi osnovnih značilnosti nenavadnega orožja. »Uničevalec tankov« meri v dolžino manj kot meter(!). Je sovjetskega

porekla (tip »maljutka«) in leti do 3 kilometre daleč. Izstreljujejo ga z majhne prenosne ploščadi. Raketa doseže hitrost 120 km na sekundo. Smer poleta uravnava elektročno, s pomočjo fine žice, navite okrog premičnega valja v njenem trupu. Konec žice tiči v aparatu, ki sleherni premik komandne ročice spremeni v impulz. Kumulativni naboj zlahka prebije oklep kateregakoli danes znanega tanka. Dobesedno zdrzne skozenj, kakor bi bil iz masla.

»Spričo visoke cene raket — ena stane toliko kot Zastavin fičko — so prave vadbe redke. Varčevanje nas je tudi prisililo, da smo vroči preizkusi znanja omogočili le nekaterim najboljšim operatorjem. V 2300 metrov oddaljene makete so streljali: vodnik prvega razreda Nikola Martinović, vojak Vojko Havliček, stari vodnik Vasil Madevski, vojak Tomislav Pajtak, vodnik prvega razreda Ranko Damjanović in vojak Tomislav Stojanović. Pohvalo in čestitke zasluži zlasti Stojanović, ki je stopil v JLA marca letos, a že po nekaj mesecih vestnega treninga nezmotljivo krmari »maljutko,« mi je razlagal inštruktor, kapetan Mirko Vorkapić.

Cisto nazadnje so me prijazni sobesedniki povabili v trenažno vozilo, kjer hranijo aparat-imitator. Da boš videl, kako težko je pripeljati raketo tja, kamor je treba, so dejali. Sedel sem torej pred ekran in negotovo zgrabil ročico. Krogec sredi zaslona je nadomeščal tarčo oziroma tank v oddaljenosti tri tisoč metrov. Ugodnejše pogoje si ni mogoče zamisliti, kajti raketa rabi do cilja 25 sekund. Pritisnil sem na sprožilec. Zelena točka v zgornjem levem robu je poskočila in zaplesala. Zaman sem jo skušal umiriti in jo spraviti v kolobar; ni in ni ubogala. Že najneznatnejši tresljaji dlani so ji povsem spremenili smer, da je zašla daleč mimo obročka. V resnici bi zgrešil oklopnik (in to oklopnik v mirujočem stanju!) za celih 300 metrov. Na srečo so raketarji mnogo preciznejši.

Besedilo in slike:
IGOR GUZEJ

POPRAVEK

Naslov članka na 8. strani v zadnji številki »TV 15« se pravilno glasi: Novo transportno letalo IL-76 (namesto IL-16). V predzadnjem odstavku pa se 6. vrstica začne z M-12 (namesto V-12)

TV-15 VSAK TEDEN V VSAKO DRUŽINO

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO

PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likoarjeva—

Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA

TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, pro-spekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstodnevnik »NASI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

STANE KOTNIK

in ljudska zaščita

Atomske eksplozije brez sodelovanja generalov

V zadnjih 35 letih se je gladina Kaspijskega morja znižala za 2,5 metra, kar je povzročilo občutno škodo ribištvu, morskemu transportu in še nekaterim drugim gospodarskim panogam. Zvišanje gladine Kaspijskega morja in zagotavljanje zadostnih količin vode za potrebe centralnih in južnih delov Sovjetske zveze sta mogoča le na račun odvisnih rezerv v vodi, ki jih v severnem delu evropske Rusije ne primanjkuje.

Za razrešitev tega vprašanja so pripravili že več načrtov. Po enem od njih naj bi del toka reke Pečore, ki sedaj teče proti severu, speljali v nasprotno smer — proti jugu. Ob reki bi zgradili dva nasipa in tako dobili dve veliki umetni jezera, iz katerih bi voda tekla v Volgo, ta pa se izliva v Kaspijsko morje. Da bi to bilo mogoče, bodo morali poprej izkopal poseben prekop.

Prekop pa bi izkopal s pomočjo jedrskih eksplozij. Na 65 kilometrov dolgem odseku med rekama Pečora in Kola bi 150–285 metrov globoko vkopali kakih 250 jedrskih nabojev. Vžigali bi jih postopoma, po dvajset hkrati. Teh dvajset nabojev bi imelo skupno moč treh megaton (sto petdesetkrat več od »hirošimske« atomske bombe).

Izračunali so, da bi prekop, če bi ga izkopal s pomočjo jedrskih eksplozij, stal trikrat manj kot v primeru, če bi uporabljali običajne metode.

Naslednji načrt, ki tudi predvideva uporabo jedrskih eksplozij, se nanaša na izkoriščanje ogromnih zalog barvnih kovin nekje na severu, kjer je večni led debel 650 metrov. Najdišče leži daleč vstran od železniških prog in cest. Če bi uporabljali običajne metode, bi to bilo silno drago in te-

žavno opravilo, povrh vsega pa bi zahtevalo mnogo časa. Da bi rudo lahko izkoriščali s površinskim kopom, bi bilo treba poprej odstraniti več kot dve milijardi kubičnih metrov zemlje. To nalogo bodo mnogo lažje opravili s pomočjo jedrskih eksplozij, pri čemer bodo prihranili milijardo rubljev.

V Srednji Aziji bodo z jedrskimi eksplozijami izkopal velika umetna jezera, v katerih se bo nabirala voda. To bo enkrat in pol ceneje, ko da bi take vodne rezervoarje gradili z običajnimi pripomočki. Kakih 165 metrov globoko bodo položili dva jedrska naboja, od katerih bo vsak imel moč 150 kiloton. Vsak naboj bo ob eksploziji potisnil v zrak šest milijonov kubičnih metrov zemlje in tako bo okrog jame nastal približno trideset metrov visok nasip.

Jedrske eksplozije utegnejo postati zelo koristne tudi pri črpanju nafte in podzemskih plinov. To nam dokazuje naslednji primer: Na enem od sovjetskih petrolejskih polj nameravajo v globini 1.600 metrov vžgati tri jedrske naboje, vsak od njih pa naj bi imel moč 40 kiloton. Izračunali so, da bi po eksplozijah pridobivali dnevno po tri milijone kubičnih metrov plina, kar je dvanajstkrat več kot sedaj, vrednost teh količin pa bi znašala 5–6 milijonov rubljev.

Veliko korist pričakujejo tudi od podzemskih jedrskih eksplozij pri črpanju nafte. Votline, ki bi tako nastale pod zemljo, bi lahko uporabljali tudi za skladiščenje nafte.

Ugotovljeno pa je, da radiaktivno žarčenje zaradi takih jedrskih eksplozij ne bi preseglo dopustnih meja.

Z golimi rokami nad aktivirano bombo

Vojak Brkić in njegov rešitelj, podporočnik Mršović.

Tisto jutro je bilo za vojake podporočnika Momira Mršovića, nekaj posebnega. Vsi so se namreč veselili prvega »vročega« metanja ročnih bomb. Nekateri med njimi je sicer prišla rahla trema, ki pa pred pomembnimi operacijami ni neobičajen pojav. Prepevaje so krenili proti strelišču. Na čelu kolone sta hodila komandir Mršović in vodnik prvega razreda Aleksander Mitrović. Niti onadva, niti kdorkoli drug ni slutil, kaj jih čaka.

Metanje bomb je z lepim zadetkom v cilj začel podporočnik Mršović. Za njim so se zvrstili vojaki. Vsaka nova eksplozija je pomenila »udarec v črno«. Komandir se je razveselil nad mirnostjo in preciznostjo svojih varovancev, zato ni skoparil s pohvalami. Ko je okrog 13. ure že kdo ve kolikoli zapored odjeknilo povelje »Naslednji!«, je v zaklon, od koder so lučali nevarna jeklena jajca, stopil vojak Radislav Brkić. Držeč bombo, je naglo snel varnostni poklopec, potem pa aktiviral vžigalno kapico. Toda ko bi moral zamahnuti in že sikajoče orožje vreti in cilj, mu je le-to zdrsnilo iz roke. Prisegli podporočnik je bliskovito reagiral. Zgrabil je Brkića, žigar nože in roke so od strahu odrevenele, ter

ga potegnili v svoj rov. Hip kasneje je zagrmelo...

Ko sta pozneje rešenec in rešitelj čila in zdrava, brez prask, prilezla venkaj, so si zaprepadeni »gledalci« oddahnili. Komandir je moral še dolgo segati v ponujene dlani ter sprejemati čestitke. Navdušeni vojaki so trumoma prihajali k njemu, hoteč izreči besedo, dve zahvale možu, ki je prehitel smrt in ji iztrgal njihovega tovariša. — Ko sem od vodnika Mitrovića dobil bombo, sem bil prepričan, da mi bo uspelo zadeti cilj. Pravilno sem jo aktiviral, potem pa... Potem se ničesar več ne spominjam. Zavedel sem se šele po detonaciji. Ležal sem poleg komandirja, ki me je čvrsto pritiskal k tlom. Kaj več vam ne bi mogel reči — je pripovedoval Brkić.

Po končani vaji so vojaki, vračajoč se v kasarno, spet zapeli. Nihče ni govoril o pripetljajih s srečnim koncem, a vendar je vsem lebdela pred očmi. Tudi podporočnik in vodnik sta razmišljala o njem. Zlasti prvemu ni hotel iz spomina. Resda je samo izpolnil vojo oficirsko dolžnost, ampak vseeno... Konec koncev je šlo za smel podvig, za osebnostno hrabrost, ki je rešila mlado človeško življenje.

DRAGOLJUB JANOVIĆ

Viktor Jeriha:

Fantje z vseh koncev sveta

(Nadaljevanje)

»To pomeni, da nas hočejo obkoliti.«
»Niti ne; napoti jim je visoko gavarraško hribovje.«

Ostro je završal prvi topovski izstrel, in se zaril pred črto v tla. Dvignil se je steber dima in po okopih se je razletela smrdljiva prst. Topovsko butanje je naraslo. V zadušljivem ozračju se je treskanje izstrelkov strnilo v nepretrgano oglušujoče grmenje. Sovražno topništvo je očitno po specialki obstreljevalo severno cesto in železnico.

Na vzhodu od glavne ceste se je po nebu razlezel velik kopast oblak.

Nekdo za okopi je pripomnil: »Bencinsko skladišče gori!«

»Letala!« je kriknil Jakšič na opazovalnici.

Visoko nad morjem so leteli pahljačasto

Kmalu nato so se izluščili iz teme obrisi postaje. Na nji je bil napis: Cassa de la Selva. Stavba je bila prazna.

»Poročnik Jakšič ostane z desetimi možmi na postaji, drugi pa bomo pogledali v mesto,« je poveljeval Rozman.

Cassa de la Selva je bila podeželsko mesto, na moč podobna Llagosteri. Rozman je začutil nekakšno tesnobo puščobe, ko so prispeli v mesto. Grobo tišino je zmotil odmev korakov. Povsod so ležale razmetane reči, ki jih ljudje v naglici niso mogli vzeti s seboj. Veter je ropotal z oknicami. Enonadstropna hiša brez pročelja je grozljivo zevala na ulico: razdejala jo je protiletalska garnata. Vojaki so presenečeni naleteli na stanko, ki je edina ostala v mestu. Rekla je:

»Tu sem se rodila in dočakala starost. Kam bi naj šla zdaj, ko čutim, da ne bom več dolgo!«

Posnetek iz leta 1937. v Španiji. Na desni stoji Franc Rozman — Stane, v sredi Viktor Pregelj, z leve pa Jurij Matešič

razporejeni težki italijanski bombniki. Bijačoč se bučanje je naraslo v zoparno tuljenje letalskih motorjev. Izpod srebrnosivih trebuškov letal so se vsipale črne bombe. Zrak je vznemirjajoče žvižgal, nakar je ob tresku bombe zemlja zadrhtela med oglušujočim bobnenjem.

Letala so v zaporenih valovih hrumele celo uro in spuščala svoje uničujoče breme na lagostrsko okolico. Bombe so skopale številne lijak in na gosto preoreale zemljo. Končno se je zadnja letalska jata izgubila nekje za morjem.

Odredovci so se med silovitimi bombardiranjem za okopi stiskali tesno k hladni zemlji. Nihče ni spregovoril. Tudi Rozman je čutil tesnobo. Vse pobočje ob okopih je bilo v dušečem dimu. Rozman je vrtal s pogledom na južno cesto, ki so jo sovražni vojaki že zapustili.

Brž ko so odletela letala, se je spet oglasilo topništvo. Tokrat so havbitce sejale ogenj na vzhodno asfaltno cesto.

Cepprav so odredovci strokovnjaško skopali okope, je vendar za njimi omahnil smrtno zadet poročnik Boštjančič. Nekaj odredovcev pa je bilo ranjenih.

Rozman je velel umik, ko se je začel spuščati mrak. Kolona je odhajala vzdolž reke. Voda v strugi je bila plitva. Kazale so se lise rjavkastega peska med pisanimi naplavinami. Tu in tam je zavelo po spranem prodcu, potem pa spet po zastarajoči mlakuži. Že precej dolgo so hodili ob vodi, nakar so prebredli strugo in se napotili čez travnik. Prispeli so do železnice in se ustavili, da so se malo spočili.

»Položaj je takšen, da se moramo pogovoriti,« je dejal Rozman. »V tistem peklu danes, ko sva bila z Mirkom na opazovalnici, mi je stopilo pred oči, kaj je pravzaprav naša naloga. Brž ko sovražnik opazi odpor, poseže v boj s svojo tehniko, ki nas z njo zlahka vse potolče. Zato se bomo kot jegulje izmikali takšnemu uničevanju. Zavedati se moramo, da so nas poslali proti sovražniku na pomoč civilnemu prebivalstvu. Odred se bo zdaj napotil po železnici, ker je cesta bolj nevarna.«

Odred je po kratkem počitku nadaljeval pot po železnici. Dolgo so že hodili in se nejevoljni spotikali ob pragove. Bližala se je polnoč. Nad hitečo kolono pa so se zbirali temni oblaki in le nekajkrat je med njimi posvetila luna. Zapihal je hladen veter.

»Kakšno vreme prerokuješ?« je Rozman nagovoril ob sebi spotikajočega se Mírka. »Po dežju diši.«

Ko se je Rozman vrnil s svojo skupino na postajo, je dejal: »Mesta ne bomo branili. Dalje se ne bomo umikali več po železnici, marveč po asfaltni cesti, da ne boste več godrnjali.«

Odred je navsezgodaj zapustil Casso de la Selva in odrinil po cesti na severozahod. Ob svitu je prispel v vas Quart. Začelo je rosiiti. Vzhodnik je gnal svinčeno sive oblake. Daleč za griči na jugu je narasčalo grmenje sovražnega topništva.

Vas je bila zapuščena, kakor da so ljudje zbežali pred nalezljivo boleznijo.

Odredu se je nasmehnila sreča: za vasjo je naletel na okope, skopane po načrtu — obrnjene proti jugu. Nedvomno so jih naredile poklicne čete za obrambo Katalonije.

Ko je Rozman pregledal jarke, ki so jih vojaki medtem že očistili, je dejal:

»Predvsem vas moram pohvaliti prav vse za nadčloveško vzdržljivost. Minilo je že šest dni in noči, odkar še ni nihče zatislil očesa! Uspavanko nam stalno poje grmeča smrt. Naša današnja naloga pa je, da nanosimo na cesto sredi vasi razne premete, vse kar najdemo — pohištvo, orodje, karkoli lahko zapira pot. Potem se bomo umaknili za okope. Vodniki imajo opazovalno službo, drugo moštvo pa naj počiva. Pred dežjem se zavarujte, da vam ne bo teklo za vrat. Primerne ropotije za zasilo streho najдете na pretek po vasi. Tudi hrane je še dovolj po hišah.«

Cepprav je nenehno pršelo, se je okrog poldneva po vsej pokrajini razbesnelo streljanje. Na magistrali so venomer divjali boji. Topovi so nenehno grmeli. Nekje v daljavi za položnimi hrubi je zasijal požar. Med strelji pušk je bilo slišati treskanje granat.

»Kar vidim jih, kako se zaustavljajo njihovi tanki pred tole našo skrupucano pregrado,« je dejal z zadovoljnim nasmehom Rozman.

»Kaj pa, če pridejo po kakšni drugi poti?« je pripomnil poročnik Djuro.

»Druge ceste nimajo. Tu jih bomo pozdravili s silovito salvo. Kaj bo potem, pa še ne vem...«

Sovražno topništvo se je že malo uneslo, nakar so popoldne topovi spet grozeče grmeli. Za meglenimi griči je treskalo, bobnelo in butalo. Meglene zračne gmote so podrhtevale od vreščočih izstrelkov. Zemlja je brizgala visoko, kjer so padali izstrelki. Zdelo se je, da je vsa pokrajina ječala med silovitimi topniškimi ognjem. Potem se je topovsko streljanje obrnilo na zahod.

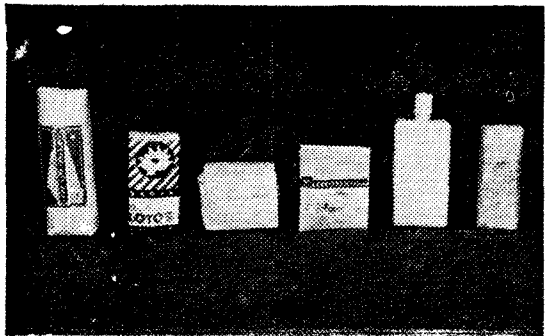
(Nadaljevanje prihodnjé)

ČE PRIDE DO VELIKE NARAVNE
NESREČE . . .

ČE PRIDE DO VOJNE . . .

vam bo prvi pomagal naš priročni

OSEBNI ZAŠČITNI KOMPLET!

sestavljajo pa ga: zavitek vate, zavitek papirnatih robcev za čiščenje in brisanje, zavitek pralnega praška za pranje telesa in obleke, zavitek sode bikarbone za degazacijo oči in sluznic, steklenička iz PVC z 200 ml alkohola, prvi pomoč tipa 3.

... kot bistvena prednost v kompletu GUMIJASTA MASKA RESPIRATOR (namesto primitivne platnene kapuce), ki zadrži 98 % finega (npr. radioaktivnega) prahu ter 97 % oljnih par (bojni strupi).

KEMOFARMACIJA
LJUBLJANA, Metelkova 7

OBČANI!

komplet najnujnejših osebnih zaščitnih sredstev,

ki vam bo morda nekoč rešil življenje — vam in vaši družini!

Po predpisih zveznega izvršnega sveta si morajo vsi državljani nabaviti minimum osebnih zaščitnih sredstev. Vendar tu ne gre le za predpis — gre lahko za življenje!

Podjetje KEMOFARMACIJA in PARTIZANSKA KNJIGA iz Ljubljane sta vam pripravili komplet osebnih zaščitnih sredstev, ki danes predstavlja najcenejši možni, a obenem še vedno učinkoviti komplet. Pregledali, odobrili in priporočili so ga pristojni vojaški in zdravstveni organi. Pri sestavljanju pa nismo težili le za tem, da bi zadostili predpisom — dali smo vam več! Izognili smo se improviziranim rešitvam in vključili v komplet samo sodobna zares učinkovita sredstva.

Ker menimo, da bo zanimanje kupcev veliko, smo organizirali svojo proizvodnjo mask — respiratorjev, tako da nismo več odvisni od uvoza. In ker gre tu za velike količine sestavnih delov kompleta, nam jih je uspelo nabaviti po izredno nizkih cenah. PREPRIČAJTE SE — PRIMERJAJTE NAŠE CENE S CENAMI V TRGOVINSKI MREŽI!

V kompletu so prvi pomoč tip III., zavitek papirnatih robcev za čiščenje in brisanje, zavitek vate za degazacijo, zavitek pralnega praška za pranje telesa in obleke, zavitek sode bikarbone za degazacijo oči in sluznic, steklenička z 200 ml alkohola, zaščitno ogrinjalo iz PVC folije za zaščito telesa in oči pred strupi in radioaktivnim prahom, ter gumijasta maska — respirator, ki zadržuje 98 odstotkov finega (radioaktivnega) prahu in 97 odstotkov oljnih par (bojni strupi).

Komplet je pakiran v trdno PVC škatlo, težak je samo 980 gramov! Na vašo željo vam dodatno pošljemo še OCALA, KI DO OČI NE PREPUŠČAJO NE PLINOV NE PRAHU, TER OPRTNIK ZA NOSENJE KOMPLETA.

OPOZARJAMO, DA POSAMEZNI NAROČNIKOM KOMPLETOV NE BOMO POSILJALI, KER BI TO ZAHTEVALO PREOBSEBNO POSLOVANJE TER S TEM POVEČALO STROŠKE IN CENE KOMPLETOV.

Prepričani smo, da ne boste za nekaj tisočakov tvegali življenja svojih dragih in sebe! A da bi vam nakup kompleta res ne bil v breme, vam priporočamo:

— naročite komplete prek svoje delovne organizacije, krajevne skupnosti itd.; kjer boste lahko odplačevali tudi na obroke!

— naročite čimprej, kajti ko bo potekel po zakonu predpisani rok za nabavo, ne bomo nikakor mogli naenkrat zadovoljiti vseh — in tudi enkratni izdelek bo tedaj za mnoge prehuda obremenitev!

— naročite skupinsko, s potrjenimi naročilnicami, ker boste tako oproščeni maloprodajnega prometnega davka — kot posamezniki ob nakupu te ugodnosti nimate!

Komplete odpošiljamo v kartonih po 12 kosov franco pošta kupca.

CENE:
komplet zaščitnih sred. 65 din
oprtnik 7 din
očala 18,50 din

Krajevne skupnosti, delovne
in druge organizacije!

Naročila sprejema izključno

PARTIZANSKA KNJIGA

61000 LJUBLJANA, Vodnikova c. 43, telefon 56-750 in 56-498.

Plačate vnaprej po profakturi, ki vam jo pošljemo na podlagi vaše naročilnice. Dobavni rok: je do 30 dni.

Ure in minute

Knjiga s tem naslovom, ki jo je napisal slovaški pisatelj Alfonz BEDNAR, je izšla pri ZAVODU BOREC v Ljubljani. V njej je nadvse realistično opisano življenje preprostih ljudi med okupacijo, njihovo trpljenje, boj z okupatorjem in pa povojni problemi, ki so jim povzročali spet nove muke in napore.

Knjiga ima 429 strani in stane 116,00 dinarjev. V prodaji je pri poverjenikih Zavoda BOREC in v vseh knjigarnah.

Preberite si tale odlomek iz nje:

Zita si je pritisnila vročičnega fantiča na prsi, mu naslonila glavo na rame in brizgnila v jok. Skozil solze je videla, kako iz njene kuhinje tečejo beli vojaki s hitrostrelkami v rokah. Planila je v sobo, tihotajsknila — in ob novem sunku joka zaprla okno, skozi katero je pobegnil Majersky. Umaknila se je od sivega okna, skozi katero je pogledala v temno Lepje, za trenutek je postala ob postlani postelji v katero je bila skrila Majerskega. Stopila je k vratom v toplo kuhinjo. Pri vratih jo je ustavilo drdranje hitrostrelke, rajprej ene, potem treskanje več hitrostrelk. Trenutek je počakala, nekajkrat zajela polna pljuča zraka in stopila v kuhinjo. Poravnala je zibko in položila vanjo fantiča. Razbolene noge so ji odpovedale. Vzela je debelo rjavo obleko, sedla na klop, kjer je prej sedel Otto Drossel, in se oblekla. Fantiča, ki je odpiral oči, je vsega slabotnega in vročičnega rahlo zibala. Tako rahlo, da ni bilo slišati niti zdrsanih tečajev. Jokala je, tiho jokala nad bolnim fantičem, nad seboj, nad Majerskim. Začela se je tresti, drgetati v roke in obraz, kakor se na trepetilki trese listje, kadar skozi trepetilkov gaj potegne sapica, drgetala je po vsem telesu in čeprav je strmela v odprta vrata, dasi so zunaj na cesti sem in tja tekali, topotali in vpili vojaki, dasi so se zunaj še oglašali trije rafali iz hitrostrelke, ni slišala ničesar. Spela je roke nad zibko in fantičem v njej, s sklenjenimi rokami je rahlo zibala zibko, a čisto na rahlo, sklonjena nad njo. Zibala je, toda začela se je vdajati kesu, da se je omožila s Černekom, da mu je darovala fantiča. Saj ga bodo ubili, ji ga vrgli v ogenj —

Vrata pri kuhinji so tresnila.

V kuhinjo je planil Otto Drossel, esovec z oblepljenim licem, brnil na tleh Ziti rdeči lonc in hitel odpirat še drugo krilo vrat: »Sem!« je zavpil belim esovcem. »Sem!«

Dvoje belih Obmannovih soldatov je prineslo v kuhinjo Kniewalda, mokrega, vsega blatnega in vsega krvavega. Položila sta ga na tla in stekla ven.

Zita je negibno sedela.

Vojaka sta se takoj vrnila z Obmannom, mokrim in vsem krvavim oberlajtnantem, in ga položila zraven Kniewalda.

Zita je negibno sedela. Drossel je gledal vanjo in gledal v zibko, ki že ni več butala kot Dieslov motor, Zitin fantič je odpiral in zapiral proti materi vročične oči.

Beli vojaki so se vrnili in obstali pri vratih.

»Tudi Schurza?« je eden izmed njih vprašal Drossla. »Je že —«

»Tudi!« je rekel Drossel. »Zakaj?«

»Mrtev!«

»Tudi! Tudi druge!«

Beli vojaki so položili mrtvega in obhajajočega se vojaka poleg Obmanna.

Zita je z vročičnimi očmi gledala bele vojake, kako so še dvakrat stekli iz kuhinje in se vrnili z dvema mrtvima, čez in čez blatnima in krvavima mrtvecem in ju položili na tla. Tiho je zibala svojega fantiča. Vročične oči je obrnila proti Obmannu in Kniewaldu, ki sta ječala na tlen. Sedovi po Majerskem na sobnih tleh, umazana, mokra posteljna rjuha, umazana blazina, obleka po možu na podstrešju v skrinji, zametani s senom, topotalnje in vpitje vojakov na cesti — vse jo je bilo po možganih in po razbolenem telesu kakor težko kamenje, vse jo je dušilo. Vse bodo pregledali, ji je vrtilo v možganih, vse bodo pobili, zažgali bodo... Fantiča bodo vrgli v ogenj. Sklonila se je nad zibko, vzela iz nje fantiča z blazinami vred, ga zavila vanje, ga zavila še v debel bel sviter in se stisnila v kot med topli štedilnik in steno.

Pred Černeko bajto se je ustavil avtomobil.

Zunaj na dvorišču so se zmešali številni nemški glasovi.

Pobegniti iz hiše, jo je prešnilo, skočiti s fantičem v potok, ga v potoku utočiti —

V kuhinjo so se zgrnili vojaki v čeladah in marogastih plaščih, sivozeleni vojaki brez plaščev in beli Obmannovi soldati.

Zita se je pod pritiskom sovražnih, prestrašenih oči stiskala v kot in se tresla od mraza, saj se je skozi na stežaj odprta vrata zival od zunaj mrzel zrak, saj so sunki vetra zanašali vanjo naletavajoč

sneg in izpodirali toploto.

Vstopil je oberlajtnant Hals. »Ja,« je rekel v vratih in se obrnil k Ziti, »ja —«

»Ta baba vas ne razume,« je rekel Drossel nadporočniku Halsu. »Želite, da tolačim, Herr Oberleutnant?«

Hals širok možak, je obrnil široki, jezni, od starosti že zaznamovani obraz, sestavljen iz velikih gub, z velikimi naočniki, proti drobnemu Drosslu. Zmajal je z glavo, veliki naočniki so se mu zableskali. »Boste — tako ljubeznivi?« je vprašal. »Njo —« je pokazal na blede, tresočo se Zito, »bom zaslísal sam. Zaslíševanje s pomočjo tolača je dolgotrajno — medtem b vam ranjenci utegnili že umreti in mrtvi začeli gniti! Rajši poskrbite zanje! Za svojega padlega stražnika se pobrigam sam!« Pokazal je na tla, na ječečega Kniewalda in na Obmanna, ki je hrope in brcal z nogami. Blokparti, svinje — vojna pa gre k hudiču! Bele, mestoma blatne plašče je premagala na petih vojakihih rdeča kri. Hals je sovražno gledal v Obmanna.

Veter je od zunaj zanesel v kuhinjo padajočega snega.

Halsu so blisnili naočniki!

Zita z vsem okamenelim, prezeblim telesom, se je stiskala v kot, kakor da bi se hotela zlititi v eno z zidom, da je sploh ne bilo več videti. Z okamenelimi, široko razprtimi očmi je gledala, kako vojaki v belih plaščih odnašajo iz kuhinje na avtomobil mrtvece in ječeče ranjence.

Čez čas, ko je avto z Obmannom in njegovim šarom odšel in ga ni bilo več niti slišati, ki je bil za Zito neizmerno dolg in grozen, ker je oberlajtnant Hals gledal vanjo, vso obkroženo, stisnjeno v kot in pestujočo vročičnega fantiča, gledal z velikimi bleščočimi se naočniki, čez čas, v katerem se Ziti že ni več mogel bledeti obraz in se prestrašene oči, niso več mogle napolnjevati z grozo, je privedla Köhlova patrila Majerskega. Bil je zlomljen kolenih in v pasu, brez kape in brez orožja, po obrazu ves krvav in skoraj po vsem telesu moker in ves blaten. Blatno glavo je povešal k tlom in v blede obraz se mu viseli črni lasje. Vojaki so ga porinili v kot med kuhinjska in sobna vrata.

Hals je blisnil z naočniki in se obrnil h Köhlu. »Unteroffizier!«

»Zum Befehl, Herr Oberleutnant!« zgrbljeni unteroficir Köhl se je hotel zravhati, »je kljub temu ostal zgrbljen.

»Ujetnika ne mučite!« je rekel. »Potreben nam bo za zaslišanje. Se je vdal brez orožja?«

»Brez orožja, Herr Oberleutnant!«

»Ubiti Moeller ima orožje?«

»Puško, Herr Oberleutnant!«

Hals se je obrnil k Ziti, stisnjeni s fantičem v kot med štedilnikom in zidom, k blede, tresoč se Ziti, in je stopil na sredo kuhinje. »Ist der da Ihr Mann?«

Zita je skozi solze pogledala Halsu, kažočega na Majerskega, ki se je zlomljen naslanjal v kot. »Ne vem,« je rekla, »ne vem, kaj govorite.« Stutila je, kaj ji pravi vojak z naočniki, vendar ni vedela, kaj naj stori. Ali naj pritrdi ali ne?

Oberlajtnant Hals je dal Majerskega odvesti in je odšel. Zita pa je gledala dolgo na luže krvi, ki so ostale na podu, in skozi odprta vrata na dvorišče, kjer je bilo videti gosto naletavajoč sneg. Fantiča je položila v zibko, zaprla vrata in nato čakala na strašno noč in na strašne prihodnje noči in dneve.

»Obtoženi se obsojajo na naslednje kazni...« V radiu je utihnil glas, enolični, od ničesar vznemirjeni glas predsednika sodišča, radio je štopotal ko zrnje, usipajoče se po pločevini. Zita je sedela pod veliko sivo gobo in pod močnim bukovim podstavkom, na katerem so Černekovim imeli postavljen radio. »Jožef Majersky, rojen dne sedmega septembra leta tisoč devetsto tretjega v občini Temešani, po poklicu kmet, bivajoč v občini Temešani, okraj... se obsoja... na dvanajst let zapor in na zaplembo vsega premoženja. Njegova žena Marija Majerska, rojena Szabo, rojena... njegov sin Franc Majersky ni njegov sin Jan Majersky na izselitev iz okraja...« Zita je jasknila.

Iz radija so se glasile obsodbe nadaljnjih soobsojencev Majerskega. Zita je raztrgano postilašala, gledala je v mežo, počasi ji je iz ušes skopnel glas predsednika sodišča, kopnel je in v šumu valoveče krvi utihnil.

IZ GOVORA Dr. ALEŠA BEBLERJA NA IV. KONGRESU ŠPANSKIH BORCEV JUGOSLAVIJE

Jugoslovanski prostovoljci so izpolnili svojo dolžnost do kraja

Slavnostni govor na IV. kongresu združenja bivših prostovoljcev španske republikanske vojske iz Jugoslavije je imel dr. Aleš Bebler. Potem ko je orisal predzgodovino španske državljanske vojne, je ugotovil:

— Špansko ljudstvo se je moglo upreti fašističnim generalom ter njihovim mogočnim zunanjim zaveznikom in zaščitnikom, ki so fašističnim generalom takoj priskočili na pomoč, ker se je strnilo pod zastavo ljudske fronte, pod zastavo enotnosti vseh

republikanskih demokratičnih sil, ne glede na strankarsko pripadnost, ne glede na svetovni nazor.

Špansko ljudstvo se je lahko upiralo domačemu in mednarodnemu fašizmu tudi zato, ker so bile na njegovi strani in so ga aktivno podpirale vse dosledno demokratične in antifašistične sile zunanjega sveta.

Ko je nato opisal pomoč vseh demokratičnih sil, zlasti komunističnih partij širom po svetu, je ugotovil:

— V imenu centralnega komiteja komunistične partije Jugoslavije je njen generalni sekretar Josip Broz Tito izjavil: »Ne nevtralnost, temveč najpopolnejšo pomoč so dolžne izkazati zakoniti španski vladi vse države članice Društva narodov. Tu gre za namero fašistov, da razcepijo narode. Tu gre za najstrašnejšo vojno nevarnost. Tej pa se ni mogoče ogniti s paktom nevtralnosti, ki pomeni blokado zakonite španske vlade, temveč s polno in naglo vojaško tehnično in materialno pomočjo in podporo španskemu ljudstvu s strani svetovne demokracije, pristašev miru.

Po opisu nadaljnjega razvoja dogodkov je Aleš Bebler v svojem govoru navajal ustanavljanje in delovanje mednarodnih brigad. V tej zvezi pravi o naših borcih tudi tole:

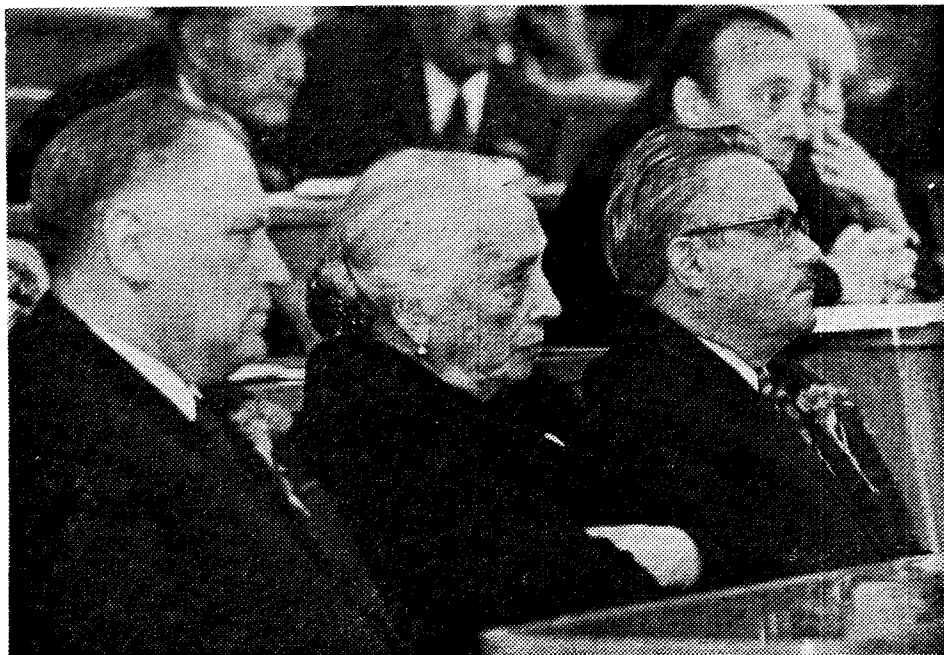
— Mi, Jugoslovani, smo ponosni na to, da je bilo v vrstah mednarodnih brigad v Španiji tudi veliko jugoslovanskih komunistov in drugih jugoslovanskih antifašistov. To se je zgodilo zato, ker je celotna Komunistična partija Jugoslavije v duhu izjave svojega generalnega sekretarja od vsega začetka španske vojne menila, da spada organiziranje pomoči španski republiki med njene glavne naloge.

V ŠPANIJO SE JE ŠLO BORIT 1700 JUGOSLOVANOV

Po zadnjih podatkih je prišlo v Španijo nič manj kot 1700 jugoslovanskih borcev. Če upoštevamo tedanje število prebivalstva Jugoslavije, smo se s takim številom naših prostovoljcev uvrstili med tiste narede, ki so poslali v Španijo razmeroma največ svojih sinov in hčera, če nismo v tem pogledu celo na prvem mestu.

Ko je v svojem nadaljevanju opisal težave, ki so jih morali premagati v Španijo odhajajoči jugoslovanski prostovoljci, je dejal:

— Ko govorimo o naših prostovoljcih moramo poudariti, da ti niso odhajali le iz Jugoslavije. Mnogo mladih ljudi naših narodnosti je odhajalo v Španijo tudi iz drugih krajev. Sem spadajo zlasti mladi ljudje iz vrst narodne manjšine v tedanji Italiji, iz Istre, iz Trsta in iz Slovenskega Primorja. Sem spadajo tudi mladi prostovoljci iz vrst tedanje naše gospodarske emigracije, trboveljski, hrastniški in zagorski ru-

Med častnimi gosti je bila tudi predsednica CK KP Španije v emigraciji, znana revolucionarka Dolores Ibarruri la Passionaria, ki jo vidimo v sredini med članom sveta federacije Edvardom Kardeljem in predsednikom zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Marijanom Cvetkovićem (Foto: Marjan Garbajs)

darji ter njihovi sinovi, ki so tedaj živeli in delali v Franciji, Belgiji, Holandiji in Nemčiji, gozdarski in drugi delavci iz Kanade, Združenih držav Amerike, Argentine in drugih koncev sveta.

V nadaljevanju svojega govora je tovariš Bebler navajal neštete boje, v katerih so jugoslovanski prostovoljci med špansko državljansko vojno sodelovali. Opisuje pa tudi nova junaštva, s katerimi so se v teh bojih odlikovali in ugotavlja:

— Jugoslovanski prostovoljci v Španiji so izpolnili svojo dolžnost do kraja.

Po pozneje zbranih podatkih jih več kot polovica za zmeraj počiva v španski zemlji. S prav redkimi izjemami so bili vsi ostali laže ali huje ranjeni ali pa so neozdravljivo zboleli.

Po vseh teh ugotovitvah opisuje še njihov umik v Francijo in življenje v raznih ujetniških taboriščih in zaključuje ta del svojega govora s tole ugotovitvijo:

STALNA ZVEZA S CK KPU

— CK KP Jugoslavije je imel stalno zvezo z nami in skrbel za nas. Imel je v Španiji svoje posebne predstavnike. To je bil najprej Blagoje Perović, ko pa je on padel, sta ga nadomestila Karlo Mrazović in Veljko Vlahović. Na frontah in v bolnišnicah nas je kot začasni odposlanec centralnega komiteja obiskoval Rodoljub Čolaković.

Ob koncu svojega govora pa Aleš Bebler ugotavlja še tole:

— Ko so se vrnili domov, so se bivši španski borci povsod pojavili kot dosledni antifašisti in pravi rodoljubi. V evropskih deželah, ki so jih okupirale vojaške hordre fašistične osi in njenih zaveznikov, so bili med prvimi organizatorji odpora proti faši-

stičnim okupatorjem in domačim izdajalcem.

Pri nas v Jugoslaviji so bili bivši španski borci — »naši Španci«, kot so jim rekli ljudje — med prvimi organizatorji oborožene boja proti fašističnim okupatorjem, med prvimi diverzanti in med prvimi komandirji in komisarji partizanskih čet, med najpopularnejšimi heroji.

Potem ko se je na koncu svojega govora dotaknil tudi povojnih razmer, je še ugotovil:

LE EN KOŠČEK SVETA JE OSTAL ZASUZNJEN

— V II. svetovni vojni je bil fašizem premagan. Oborožene sile svetovne demokratične koalicije in z njimi njihov jugoslovanski zaveznik narodnoosvobodilna vojska Jugoslavije pod vodstvom vrhovnega komandanta maršala Josipa Broza-Tita so strle oborožene sile fašistične osi in njihovih zaveznikov.

Le en košček zemeljske oble je ostal zasuznjen — Španija. Tista dežela, kjer se je pojavil prvi množični oboroženi odpor proti fašistični osi, je edina ostala še nadalje in je še danes pod peto fašistov, pod režimom generala Franca, zaveznika nekdanjih velikih zločincev Hitlerja in Musolinija.

Svoj govor je zaključil z opisom povojnih razmer v Španiji in ga zaključil z vzklikom:

Naj živi socialistična federativna Jugoslavija, domovina enakopravnih narodov in narodnosti, ki v slogi građe svojo samoupravno socialistično družbo!

Naj živi mednarodna solidarnost vseh demokratičnih sil v boju za svetlo bodočnost vsega človeštva, v boju za mir in bratstvo vseh narodov!

tudi v tej hiši so zadovoljni
... z mojim delom!

v njej je vse iz optimal-a
optimal je tiskani lesenit, odporen proti kemičnim in mehaničnim vplivom, z izgledom naravne testure lesa, lep in obstojnih barv.

optimal uporabljamo:

- v industriji pohištva za sobno in kuhinjsko opremo;
- v gradbeni industriji za oblogo zidov;
- v vagoni in industriji karoserij za oblogo notranjih sten;
- za ureditev vašega stanovanja

Povsod po svetu mnogo uporabljan, trajen in ekonomičen.
Lesno kemična industrija

lesonit

MIRKO VUJAČIĆ:

V ŠPANIJO BREZ POTNEGA LISTA

Prišla je daktilografka in v hipu natipkala moje osebne podatke. Ko sem podpisal zapisnik, se je preiskovalec umaknil v sosedno sobo. Z nekom se je posvetoval. Takoj potem je vstopil policaj in me zvezanega odvedel na drugi konec mesta.

Ječa je smrdela in skozi trhel pod je silila vlaga. V kotu sta sedela na slamnjaci dva moža, ki sta bila kar dobro oblečena. Bila sta si podobna in zdelo se mi je, da sta brata.

Molčala sta. Najbrž sta utihnili, ko sem prišel jaz. Le kaj sta pravzaprav? Tihotapca, prekupčevalca? Morda kriminalca? Komunista gotovo nista, saj je partija tu legalna. Kdo ve, kdo sta... Pustil sem ju pri miru.

Opazil sem, da govorita po nemško. Kaj pa, če sta pustolovca? Saj niso vsi tako beraškega videza kot jaz.

Noč mi je minila v čudovitih sanjah. Plul sem proti Kvarnerju. Vrvi belega jadra so pele v vetru. Bil sem pijan od sonca in morja.

Prebudil sem se nerazporejen in utrujen. Prvo, kar sem zagledal, je bila siva stena in rešetke. Kasneje sem se spomnil, da sem ponoči podoživljal v sanjah prijeten dan iz otroštva, ko me je stric iz Amerike popeljal v mesto.

V zaporu sem ostal nekaj dni. Zahteval sem, da me izpustijo, a policaji so mi rekli, da o tem odloča

65

preiskovalni sodnik. Oni da le pazijo na tiste, ki so jih ujeli.

Drugega dne sem imel nezgodo.

Eden od tistih dveh Nemcev je neprestano tolkel po vratih. Od zunaj ga je stražar opominjal in mu pretil, toda Nemca ni mogel prepričati, naj miruje.

Nazadnje je policaj prišel noter in vprašal, kdo od nas treh je tolkel po vratih. Nemca sta bila tiho in tudi jaz sem iz solidarnosti molčal. Da bi jaz pomagal policaju?!

Ker sem sedel blizu vrat, je stražar posumil, da sem jaz razbijal. Približal se mi je in me udaril s pestjo po vratu.

»Ali si ti tolkel?«

Molčal sem. Na meni je iskal tista mesta, ki so najbolj občutljiva. Mahnil me je po sencih. Naslednji udarci so padali, kamor je naneslo. Ko se je utrudil, je zaloputnil vrata, obrnil ključ v ključavnici in nekam šel.

Nemca sta bila še vedno tiho. Niti besede obžalovanja mi nista rekla.

»Sram vaju bodi! Nisem vaju izdal! Nobenega poguma nimata, nepoštena sta!«

Bila sta povsem neobčutljiva in začel sem se kesati, da sem govoril z njima.

V sencih me je tri dni bolelo od udarca. Dolgo časa se mi je mračilo pred očmi.

Šele kasneje sem izvedel, da sta bila Nemca prostovoljca za Francovo vojsko; Češka policija ju je bila odkrila, vendar sta ponovno pobegnila. Morda smo se potem toliko kje v okolici Madrida...

V ječi sem začel plesniti. Kot cunjica sem ležal na betonu. Malo upanja mi je še ostalo, da bom našel špansko republiko. Ali me bodo izročili jugoslovanskim oblastem? Sodilo mi bo sodišče za

66

zaščito države in poslali me bodo v Sremsko Mitrovico. Od tam ne bom mogel pobegniti. Se je moja pot v Španijo že končala?

Nekega jutra so me poklicali in mi rekli, naj s seboj nesem vse svoje stvari. Smejal sem se in jim rekel, da jim poklanjam vse, kar imam. Ničesar nisem imel razen kosa šotorskega krila, v katerega sem se zavijal, kadar me je zeblo.

Spet sem se znašel pri človeku z zlatimi lasmi. Hitro mi je prebral obsodbo — da sem kaznovan na deset dni zapore, ker sem prišel brez potnega lista v Češkoslovaško. Obsodili so me še na izgnanstvo iz Češkoslovaške v roku treh dni. Vprašal sem ga, kdo mi bo plačal tistih deset dni, ki sem jih preležal. Uradnik mi je pojasnil, da sem lahko vesel, da sem odnesel zdravo kožo, in da naj čimprej izginem.

Sel sem v mesto. Oziral sem se naokrog. Bil sem sam, brez prijateljev in tovarišev. Vse je bilo tako mračno in varljivo.

Nekje daleč pa so barikade, grmijo topovi, buržuji pa se smerijo od strahu...

Kdaj se bo tako godilo vsem buržujem na svetu? Ali bom to kdaj dočkal? Naj dočakajo vsaj drugi!

Opotekal sem se po poti. Potipal sem žep, da bi se prepričal, če nisem izgubil razsodbe, ki pravi, da moram v treh dneh zapustiti Češkoslovaško. Bom že nekako zmogel. Preračunal sem, da sem v tem času prišel od meje do Budjeovic.

Poti so bežale mimo, jaz pa sem se opotekal. Občutil sem gnus in zbiral moči, da ne bi več klecal. Kako bi bil rad ozmerjal tiste, ki so me gledali s pomilovanjem! Ljudje so opazili, da nisem pijan — to so uganili po mojih očeh. Sprem-

MODA ELEGANCA KVALITETA

tri odlike
**moških in ženskih
oblačil**

ki Vam jih je za JESEN IN ZIMO
pripravila

nama

Ljubljana, Škofja Loka
Kočevje

Tudi modne dodatke.
**POKRIVALA, ROKAVICE,
TORBICE, PASOVE
in ŠALE**

boste lahko izbrali kot
ustrezni dopolnilo Vaši
garderobi iz izbire
modelov in desnov
za vsako priložnost

ZAŠČITENO

**Novo na našem tržišču
glavnik, ki sam striže —
10-letna garancija**

TRIMEROVE pohvale ...

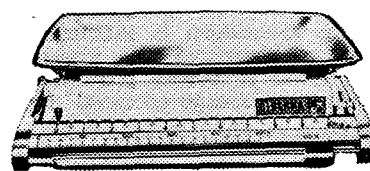
Spoštovani tovariši Stankoviči! Trimer sem prejela, zelo sem zadovoljna. Zato se vam zahvaljujem za naglo postrežbo.

Maca Starčević, Bremen, Georgi Albertstrasse 16, Deutschland.

Varčujte z denarjem. Zamenjajte giletke. Odstranite dlake z vseh delov svojega telesa. Povprašajte zanj v trgovini, če pa ga nimajo, pošljite naslov.

TRIMER, Boškovičeva 40. — 41000 Zagreb. Dobite ga po pošti in plačate ob prejemu 25 dinarjev. Poština je brezplačna.

kuhinjska tehtnica

LIBELA-CELJE

DNEVNA SOBA FLORIDA EKSTRA

Zato vam priporočamo naše ekskluzivne udobne dnevne sobe

Florida extra
Aleksandra stereo
Patricia
Daniela
Claudia

Tovarna igel

KOBARID

IZDELUJEMO:

vse vrste ročnih in strojnih igel; izvijače navadne in križne ter garniture izvijačev. Podložke: JUS M. B 2011; JUS M. B 2013; JUS M. B 2110; JUS M. B 2136; JUS M. B 2150; DIN 6799. Injekcijske igle za humano medicino in veterino; igle za utenzilije za tekstilno industrijo.

67

ljala me je otročad in neki frkolin me je začel oponašati.

Gotovo sem postal zaradi lakote in izčrpanosti zelo grd. Najbrž sem bil tak kot albatros, ki mu otroci porežejo krila in se potem z njim igrajo. Nekdo me je s kamnom zadela v hrbet, jaz pa sem mu preklel mater. Šele potem sem opazil, da neka ženska stoji na vrtu in ga kliče. Bila je lepa in njena glava me je spominjala na srno. Nedaleč od tod me je neki krojač vzel na svoj voz. Smrdel je po žganju. Kar naprej je zamahoval z bičem in preklinjal konje, ker niso tekli dovolj hitro. Konji so imeli hrbte polne oteklih brazgotin. To kočijažu najbrž ni bilo dosti mar.

»Kam pa se pelješ, a?« me je vprašal, sklanjajoč se k meni. Bil je podoben sodu in zaudarjal je po znoju. Spominjal me je na soseda Jožo. Vprašanje sem skušal preslišati, ker nisem vedel za nobeno ime bližnjih vasi. On pa je spraševal še in še.

»Grem proti meji! V Avstrijo!«

»Ampak ti si moj brat! Ne greš v Avstrijo! Kaj boš počel v tej švabski deželi? Tega ne dovolim. Z menoj domov greš! Ti si moj brat. Ali razumeš, bratec?« je povzdignil svoj glas in me z roko stisnil za vrat. Zanj je bila to le šala, mene pa je hudo zabolelo. Ta sod, poln žganja, me bo še zadavil ... in tako ne bom mogel izpolniti ukaza policijskega uradnika o pravem času.

»Imaš kakšno tetko? Kako ji je ime. Tvoja tetica ima velike prsi in široke široke boke, a?« Zamisljal je, glava mu je klonila na prsi.

»Jaz te prevažam, ti boš pa meni dal tetico s širokimi bokci, kajne?«

»Seveda ti jo bom dal, samo naprej me pelji!« sem rekel pijancu.

68

»In kaj ima se tvoja teta?« Izpod košatih in zlepljenih brk je vame puhnil smrdljivo sapo. Zagabil se mi je. Nisem ga več mogel prenašati. Rajši grem peš naprej. Še nekaj časa bom tiho, mogoče me bo pustil pri miru.

»Torej, dal mi boš teto. In kaj mi boš še dal?«

»Dal ti bom po grbi, pijandura!« sem mu pomilil svojo malo stisnjeno pest.

Pijanec se je nasmehnil. Videl sem, da se ga da ugnati.

Celo uro sem imel mir. Voznik od mene ni več zahteval tetke, ki sploh ni obstajala. Videl sem, da so pijanci lahko veliki strahopetci.

Voz je prispel v ozko vaško ulico. Voznik je spal, glava mu je kinkala na prsi. Konji so bili že vajeni — še sreča, da so vedeli za pot, drugače v takem stanju možakar nikoli ne bi prišel sam domov.

Skočil sem z voza in se mu zahvalil. Ko sem se malo oddaljil, me je še enkrat sramežljivo prosil, naj mu dam teto.

Ne spominjam se več, kje in kako sem preživel noč. Spominjam se le, da je nekje daleč v temi zavijal pes. Njegov glas je bil zelo žalosten. Takole tulijo psi takrat, kadar se bliža čas poplave ali pa vojne.

Zjutraj sem nadaljeval potovanje proti Avstriji. Spotoma sem spraševal, kako daleč je do meje. Zdelo se mi je, da ni nihče posumil, da sem ilegalec.

Noč je bila črna in oblačna. Po nebu so švigali bliski. V zraku se je čutil oster duh po ozonu. Skozi javorovo zelenje, pod katero sem se zatekel, so začele pronicati debele dežne kaplje. Bil sem prava podoba berača. Kak slikar bi mi gotovo dobro plačal, če bi mu poziral ...

69

Premočen sem bil do kože. Obleka se mi je lepila na mokro telo. Dež mi je z obraza izpiral umazanijo. Najbrž sem bil čisto lisast.

Tresla me je mrzlica. Šele pred kratkim sem si malo opomogel od tiste, ki me je obšla v Budjevicah. Od mraza se mi je krčila koža.

Sklenil sem, da bom počakal na mrak in da bom poiskal kakšno skrivališče.

Kmalu sem našel neko stajo. Tam sem zaspal na topli dišeči slami. Toda ponoči me je mučila žeja in kar naprej se mi je sanjalo o izvirih blizu Bleda.

Protj boleznim sem bil odporen kot mačka. Ze zjutraj sem moral nadaljevati pot.

NAJBOLJŠA PUŠKA NA SVETU

Okrog poldneva me je — menda nedaleč od meje — srečal neki graničar. Bil sem mu sumljiv in zahteval je mojo legitimacijo. Pokazal sem mu prazne roke in ga vprašal, če sem res podoben tihotapcu. Preiskal me je do golega, ne da bi odgovoril na vprašanje. Zdelo se mi je, da je zelo hitro odmaknil roke, kot da bi se mu gabil. Šele čez nekaj časa mi je povedal, da so najnevarnejši tihotapci navadno ubogi in nepomembni na pogled.

Prosil sem ga, naj me pusti pri miru in mu pokazal odločbo policijskega sodišča.

»Vi morate vendar z menoj. Osebo vas moram predati komandirju.«

»Kaj pa, če se bom predolgo mudil v vaši državi? Upam, da spoštujete policijske predpise. Ne grem z vami! Nazaj v Budjevice grem in povedal jim bom, da bi rad čimprej zapustil Češkoslovaško, pa mi ne pustite!« sem vpil na graničarja.

1. brigada VDV dobi domicil v Kočevju

Ob proslavi občinskega praznika bo 2. oktobra v Kočevju podeljen domicil 1. brigadi VDV (vojaška državna varnost). Ta brigada je bila ustanovljena z odlokom predsedstva SNOS 1. marca 1944. Njena naloga je bila, da s svojimi enotami, ki so se v pretežni meri razvile iz nekdanjih grup in enot VOS, kontrolira osvobojeno ozemlje in varuje slovensko ljudsko oblast. Poleg tega so enote brigade sodelovale tudi v bojih s sovražnikom, ki je vpadel na osvobojeno ozemlje. Posebna naloga brigade je bila, pomagati organom uprave državne varnosti pri izpolnjevanju nalog v boju zoper notranje sovražnike in sodelavce okupatorja.

Brigada je imela ob ustanovitvi pet bataljonov, ki so izvajali akcije na območju Dolenjske, Bele krajine in Notranjske. Sredi decembra 1944 se je brigada preimenovala v 1. brigado II. divizije KNOJ, vendar je med prebivalstvom še naprej zadrževala prejšnje ime — VDV.

V januarju 1945 so bile enote 1. brigade VDV zapletene v hude boje z domobranci v Suhi krajini, nato pa je vsa brigada zasedla položaje okrog Kočevja z nalogo, da zavaruje pred sovražnikom dohode v Belo krajino in Poljansko dolino, kjer so bili tačas najvišji organi slovenske ljudske oblasti,

glavnega štaba, letališče, razne šole, kaze, skladišča itd. Obrambna linija je potekala nekako na črti Stari trg ob Kolpi—Mozelj—Koprivnik. Vsak bataljon je imel nalogo nadzirati in varovati določeno območje. Borbene patrulje so napadale sovražnikove enote, ki so sili- le iz Kočevja, kjer je bila močna sovražnikova postojanka. Posebno hude boje je bila brigada v marcu in aprilu, ko so na to območje prišle močne enote četniške vojske.

Brigada je uspešno izpolnila vse zadane naloge. V znak priznanja za svoje zasluge iz borb v okolici Kočevja bo postala domicilna enota občine Kočevje — potem ko je v lanskem letu že prejela domicil v občini Novo mesto. Ob tej priliki bo tudi zbor brigade in tovariško srečanje njenih nekdanjih borcev in starešin.

Odbor 1. brigade VDV vabi vse nekdanje pripadnike te brigade, da se udeležijo slavnosti ob občinskem prazniku občine Kočevje in podelitve brigadnega domicila. Pridejo naj vsi, tudi tisti, ki zaradi pomanjkanja naslovov niso prejeli posebnega vabila.

Zbor brigade bo 2. oktobra 1971 ob 10. uri v bližini avtobusne postaje v Kočevju.

Na svidenje!

ODBOR 1. BRIGADE VDV

Jesenska tekmovanja invalidov športnikov

Zveza za šport in rekreacijo invalidov v Ljubljani je na svoji seji pretekli teden sklenila, da priredi letos v jeseni tekmovanja invalidov športnikov, in to v raznih krajih. Plavalci se bodo srečali v Ravnah, kegljači bodo tekmovali v Slovenjem Gradcu, balinarji pa se bodo pomerili v Novi Gorici. Tekmovanje v streljanju in šahu bo v Beli krajini, invalidi igralci namiznega tenisa pa bodo preizkusili svoje sposobnosti v Ljubljani.

Tako organizirana tekmovanja invalidov športnikov bodo prav gotovo pove-

čala zanimanje za šport tako med vojaškimi, vojnimi in mirovnimi kakor tudi med delovnimi invalidi.

Na seji so se pogovorili tudi o težavah ob prirejanju raznih tekmovanj. Izvolili so posebno komisijo, ki bo vnaprej pripravljala programe tekmovanj in skrbela za njihovo izvajanje. Sklenili so prirediti tudi več medrepubliških srečanj invalidov športnikov, ker pa jim za uspešno delo primanjkuje denarja, so sklenili zaprositi, naj bi tudi njim dodelili primeren delež iz sredstev Jugoslovanske loterije.

KRIŠPIN OGRIS 80-LETNIK

Pred osemdesetimi leti, 2. oktobra 1891, se je zavednim slovenskim staršem v Selan pri Borovljah rodil naš jubilar. Oče je bil gozdni delavec. V družini je bilo pet fantov; izmed njih je zdaj najstarejšemu 34, najmlajšemu pa 70 let.

Krišpin ni znal niti besedice nemško, ker so doma, v trdni slovenski družini govorili le slovensko, dokler ni začel obiskovati šole v Šmarjeti. Ogrisova družina je bila ena najzavednejših slovenskih med koroškimi rojaki. Leta 1920 je bil Krišpin agitator v Grebinju, kjer se je potegoval med rojaki, da bi med plebiscitom glasovali za združitev s Slovenijo. Njegov brat Jurij pa je bil borec za severno mejo. Po plebiscitu sta Krišpin in Jurij pobegnili v Jugoslavijo. Pozneje je bil Krišpin lovski čuvaj na Snežniku. Končal je gozdarsko šolo. Leta 1921 je nastopil službo na gozdni upravi na Bledu. Služboval je na Mežakliji in Pokljuki. Pozneje je bil v Radovni gozdar in vodja dvorskih lovišč.

Leta 1941 je takoj stopil v stik s partizani in potem z njimi tesno sodeloval. Gozdni delavci so pod njegovim vodstvom postavljali brunarice za partizansko tehniko. Imel pa je tudi odgovornost za finance. Avgusta 1943 je bil sprejet v partijo. Po požigu Radovne, septembra 1944 se je Krišpin pridružil borcem, čeprav ni bil več mlad. Bil je član OK, pozneje pa so ga poslali na okrožni komite pod Blegoš, kjer je bil odgovoren za ljudsko imetje.

Po vojni je bil načelnik za gozdarstvo za ljubijanski okraj. Vleklo ga je na Gorenjsko in leta 1946 je prevzel gojitvena lovišča ter ribolove na Gorenjskem in vse tja do Trente — Upokojen je bil leta 1954, vendar ni počival. Omenim naj le, da je tudi ustanovni član PD Gorje (od leta 1929), dalje član in gospodar pri turističnem društvu Gorje, tajnik čebelarke družine, bil pa je tudi član pevskega društva. Odlikovan je bil za zasluge za narod, za hrabrost in z redom dela ter z odlikovanjem OF. — Krišpin je tudi zbiratelj koroških narodnih pesmi.

Še na mnoga leta!

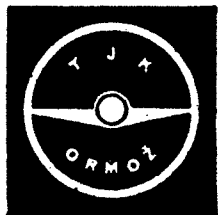
J. A.

DOBRO JE, ČE VESTE

AVTOMOBILSKE TOVARNE TUDI V EVROPI DAJEJO ČE DALJE VEČ VOZIL na trg. Ni se dolgo, ko je le ameriška avtomobilska industrija imela glavno tlesedo na svetu. Zdaj pa z njo še dalje uspešneje tekmuje razen evropske tudi azijska — japonska industrija. Leta 1968 je avtomobilska industrija na vsem svetu izdelala 28 milijonov avtomobilov ali kar 18 odstotkov več kakor leta 1967. Evropska industrija je že leta 1969 izdelala nad 10 milijonov avtomobilov. Približno tretjino avtomobilov evropske industrije izdelajo v ZR Nemčiji.

ZAKAJ SO RAČJA JAJCA NEVARNA? Reja rac v farmah se je že marsikje izjalovila (ne le pri nas). Race sicer dajejo precej jajc in reja ni kdo ve kako zahtevna, kjer imajo za živali dovolj vode, toda račja jajca za prehrano niso najbolj priporočljiva. Race, ki si večinoma iščejo hrano v ribnikih, mlakužah ali močvirju, vnašajo v svoja prebavila in posredno v jajca bolezenske klice raznih črevesnih bolezni. Kurja jajca niso nikdar tako okužena kakor račja. Zato v mnogih deželah predpisujejo, da mora biti na zavrtih račjih jajc v prodaji opozorilo: »Račja jajca! Kuhati je treba najmanj deset minut!«. Med kuhanjem je namreč mogoče uničiti bolezenske klice v jajcih, toda kuhati ali pražiti je treba res temeljito.

VEČJE MNOZICE, KAKOR PA SO SE SELILE MED PRESELJEVANJEM NARODOV, so letos doslej pobegnile iz Bengalije, Vzhodnega Pakistana, v Indijo. Najbrž ni še tudi nikdar v človeški zgodovini doletelo v tako kratkem času milijonskih množic tako veliko gorje — niti med drugo svetovno vojno ne. Doslej so našli že 6.737.000 beguncev iz Bengalije. Umrljivost je strašna, zlasti še, ker ni mogoče zaustaviti obolenj za kolero.

Ormož

TOVARNA PLASTIČNIH IN KOVINSKIH IZDELKOV ORMOŽ

Izdelujemo vse vrste volanov za tovarna motorna vozila, obloge, kabine in tapete poda za TAM-ova vozila, različne velikosti in oblike plastičnih stekle nic za prehrabeno industrijo.

Prav tako izdelujemo za široko potrošnjo vse vrste plastičnih veder, zaboje za sadje, razne oblike in velikosti kuhinjskih, zelenjavnih in mesarskih nožev, ter kuhinjske 6- in 4-delne garniture »OPATIJA« set za gospodinje.

Se priporočamo!

Partizansko šolstvo na Slovenskem (4)

Med hribovske otroke s slovensko besedo

Elvira Ambrožič

Takrat, na tistih poteh, ko je hitela od hiše do hiše in od vasi do zaselka, je pogosto, utrujena, premišljevala o ljudeh. Še pred meseci so dan za dnem zapuščali svoje domove in se po kamnitih, težko prehodnih poteh odpravljali v dolino, kjer so s krampi in svetilkami v rokah izginili pod zemljo. Zdaj, ko se je tudi sama spotikala ob stoletne korenine dreves, ko je s pogledom prebadala trdo temo in so vzpetine postale del nje, je lahko začutila, kako izmučeni so prihajali kmetje v hrastniške rove, da bi prigarali družini nekaj par, ki bi potem za trenutek razsvetlili negotovo prihodnost. In kadar se je izmučena morala nasloniti ob drevo, se je spraševala, kje so jemali moči, da so se po »sihtu« lahko vračali po izpranih kolovozih kot sence, ki so moč pustile med podporniki in črnim premogom, črnim tako, kot je bilo črno njihovo življenje. Pri vsem tem pa so bili ljudje dobri kot kruh. Tam gori nad Hrastrnikom ni bilo hiše, kjer bi se vrata partizanu na široko ne odprla, in ni bilo gospodinj, ki bi ne zakurila v peči in pristavila kozice, kadar se je na poti pokazala ona, mlada učiteljica.

Elvira je imela izredno rada ljudi. Kot je verjela v izredno osebnost svojega očeta, ki je kaj kmalu navezal stike s partizani, tako je verjela v vse tiste, ki so zapuščali domove, trdno odločeni, da se vrnejo kot velika vojska zmagovalcev. Seveda ji je bilo takrat ob razpadu stare Jugoslavije, kot

večini njenih nacionalno vzgojenih sovrstnikov hudo. Ko so prihrumele okupatorske čete, je planila v sobo in njeno srce je bilo polno otroškega obupa. Kako rada se je pogovarjala z očetom in kako čudežno moč so ji vedno vile njegove besede! »Najprej bo treba malo potrpeti, potem bomo pa udarili.« Elvira je stiskala zobe, ko so ji ukazali, da postane uradnica na občini, ker je pač znala nemško. Toda mlada Elvira je znala še marsikaj, kar ni bilo všeč županu. Elvira je stikala po tajnih okupatorskih dokumentih, pošiljala je material za partizanske tehnike in ni bilo trenutka, da bi oholemu županu ne dala vedeti, kako zelo prezira njega in nemške uniformirance. Nemškutarski gospod je poskrbel, da so jo poslali v kazenske barake pri tovarni letalskih delov v Mariboru, od koder pa ji je uspelo zbežati k partizanom. Nekaj dni pred tistim je dobilo v Hrastrniku več deklet in med njimi tudi Elvira Ambrožič povzročila, da se priključijo partizanom kot partizanske učiteljice, ki bi poučevale na terenu. Sprva je bilo dogovorjeno, da bi med drugimi tudi Elvira odšla na učiteljski tečaj v Belo Krajino, toda ker so bili prav takrat hudi boji v Moravčah, se je 17. septembra 1944 vrnila iz Rečice nad Laškimi v Zasavje nad Hrastrnikom.

Vsak dan se je Elvira Ambrožič posvetila od skupine terencev. Seznanjali so ljudi s cilji narodnoosvobodilnega boja, ustanavljali odbore osvobodilne fronte in narodnoosvobodilne odbore, pripravljali ljudi na prevzem oblasti, zbirali obleko in hrano za partizane. Ko so se zvečer spet sešli pri tej ali oni hiši, jih je grel posebno prijeten občutek, da so varno prebili naporen dan. Pozneje, ko so imeli v bližini sv. Jurija dobro zamaskiran bunker, so se navadno sestajali in tudi prenočevali v njem.

»Vidite, takrat se mi je zdelo samo po sebi umevno, da bom lahko poučevala hribovske otroke, in se niti malo nisem zavedala, osemnajstletnica, kakšne dolžnosti prevzemam. To bo že res, da nikoli nisem imela v šoli težav in da sem slovenski jezik posebno ljubila in mi slovnične skrivnosti niso bile neznane, toda v poučevanju le nisem imela osnov. Sicer pa so vsi poučevali, da naj otroke naučim lepe slovenske besede, ki je v šoli niso slišali, saj so bili ob prihodu Nemcev slovenske šole uklenjene in so otroke večinoma poučevali nemški učitelji. Svetovali so mi, naj poskrbim, da tudi otroci ne bodo pričakali svobode ne pripravljeni. Torej je svoboda že vrela v teh ljudeh. Čutili smo njen bližajoči se korak in čakali na dan, ko bomo zbrani v razredu lahko prepevali slovenske pesmi.«

Hiše so bile kot gnezda, tiha in skrivnosa. Tudi se jim je zdelo, da so bili v njih, ki

jih bo potem, ko bo prihitela po sadovnjaku navzgor, nahranila z delčkom nečesa novega, kar jih bo obogatilo in jim dalo moč, ki je je človek v takih trenutkih tako potreben. Ni si upala zbrati otrok vse vasi v eni sami hiši, to bi bilo prenevarno. Seveda si je tudi Elvira, ki se je vzpenjala proti sv. Juriju, predstavljala v mislih kopicu otrok, ki se bodo nagneli v kmečko izbo, kamor bi natlačili klopi in bi šolsko tablo naslonili na steno. V Mačkovcu nad Dolom pri Hrastrniku je nekaj takega tudi poizkusila, polna začetniškega poleta in ob podpori gospodinje, ki ji je dobrota sijala iz oči. Pa je kmalu spoznala, da bi bili lahko otroci na tak način prevelika tarča nemških pesti. Zato je morala začeti drugače.

Najprej je bilo treba popisati vse šolske obvezne otroke, in to na področju, ki je bilo od enega do drugega kraja, dve uri hoda odmaknjeno. Obiskala je prav vsako hišo, kjer so imeli otroke. Te je tudi razdelila po starosti in stopnji znanja. Na tistem prvem obhodu se je z otroci točno dogovorila, ob kateri uri se bo kje začel pouk. Natančno se urnika seveda ni bilo moglo držati in včasih je pouk odpadel za več dni zaradi hajk in premikov okupatorskih čet.

Nekoč ji je prinesel tovariš Mirko Skalič, takratni prosvetni referent, goro Potnikov — glasil prosvetnih delavcev v stari Jugoslaviji. Ure in ure je sedela Elvira za tistim kupom in je obračala liste. Brala je tiho pa spet na glas, nekajkrat je ponovila isti odstavek in še vedno ni ničesar razumela. In takrat je trdno sklenila, da učiteljica ne bo postala nikoli. Kako naj razume kopico nekakšnih didaktičnih principov, pa metod in... Toda pozneje, čez vrsto let je obveljalo, da se »zarečenega kruha največ pojé«.

»Koliko časa sem poučevala v eni hiši? Prilagajala sem se pač otroku. Vedela sem, da je individualni pouk za otroka zelo naporen, da se otrok pač hitro utruji. Običajno sem ostala pri eni hiši uro in pol, pa tudi dve uri, če je bilo treba. Treba pa je bilo! Takrat se mi je zdelo nerazumljivo, da sem imela z otroki pri poučevanju tako velike težave. Govoriti so že znali slovensko, toda pri pisanju se je vztrajno vrtel nemški način pisanja, tako da je bilo pogosto treba začeti tudi pri višjih razredih od začetka. Spominjam pa se, da so bili otroci silno veseli, ko sem stopila mednje. Mlada sem bila in vedno razpoložena za igro. Tudi sicer se je naš pouk v marsičem razlikoval od trde nemške vzgoje in ostrih besed, ki so otroke bolj plašile kot vzgajale.

Otroci so se radi učili, pa čeprav smo imeli le nekaj knjig iz stare šole, iz katerih smo izrgali slike kralja Petra, pa že tolikokrat ošiljene svinčnike, da jih je bilo komaj mogoče držati v rokah, in papir, ki ga je bilo vedno premalo. Kadarkoli sem odhajala iz katerekoli hiše, se mi je zdelo, da zapuščam svoje otroke, da jih zapuščam v negotovosti, kot da bi ne bila prepričana, da se bom še vrnila. Zgodilo se je, da sem na poti iz vasi naletela na nemško kolono. Skrta v mladem smrečju sem zadrževala dih, ko so robati obrazi vojakov, ne več kot dva metra od mene tonili v gozd. Drugič sem se v zadnjem trenutku potuhnila med žence, ki so na njivi kopale krompir. Med hajkami pa je bilo sploh tako, da smo se vedno čudili in nepopisno veselili, ko smo se zvečer ali drugo dan vsi srečno zbrali.

Pri vsem tem pa je nepozaben spomin na ljudi, ki so se s solzami v očeh poslavljali od nas, kadar smo morali zvečer zabresti v globok sneg ali se potuhniti v nevihto, ki je znala biti tako neprizanesljiva.

Toda kakor so bili otroci iz tistih hribov prijazni in delavni, je bilo v njihovem vedenju opaziti nekaj temnega, zadržanega, morda nekaj takega, kar je učiteljica Elvira tako pogosto občutila na nočnih poteh, ko je razmišljala o starših otrok. Zgodilo se je, da je slišala pesem, ki je prihajala skozi odprto okno domačije, in tedaj je vedela, da so njeni otroci oropani nečesa pomembnega. Nikoli niso imeli priložnosti, da bi skupaj zapeli, da bi se njihovi šibki glasovi zliili v odločnost in moč. Seveda so bili v primerjavi z otroci iz doline na boljšem, ker so se kljub ognjenemu času učili slovensko, toda pri tem so se morali skrivati kot zločinci...

Naše partizansko delo in skrb zanj nikakor ni sklenjeno samo s šolstvom. Naša triletna borba se zrcali tudi v široki ljudski samodejavnosti. Kakor so se sprostile narodne sile v borbi proti nasilju, tako se sprošča v narodu tudi volja in hotenje po ustvarjanju nove kulture. Dejstvo je, da še nikoli niso slovenske množice toliko brale kakor danes. Nešteto imamo poizkusov spisovanja pesmi, življenjskih zgodb in igrice. Z vsemi temi deli nastopajo slovenske množice na raznih mitingih in prireditvah v svojih vaseh. V teh prvih začetniških poizkusih se odkrivajo in rastejo novi ljudski talenti. Naše delo mora iz dneva v dan zajeti čim več ljudi, mora postati čim širše!

DRAGO VONCINA,
partizanski šolski nadzornik

Novembra leta 1944 je učiteljica Elvira nenadoma hudo zbolela. Po dogovoru s tovarišem Skaličom se je odpravila proti domu. Mati je po tistem, ko so ji odpeljali moža v Dachau in je tudi druga hčerka odšla v gozdove, živela sama. Morda si bo tam pri njej nabrala novih moči, morda si bo spet toliko opomogla, da se bo vrnila na teren, ki jo potrebuje? Nekaj dni pred tistim je okupatorjem uspelo odkriti skrivajšče terencev in nekaj partizanov so pozneje pobili v Velenju. Od takrat so živeli po skajovju nad Zidanim mostom kot preganjane živali. Elvirino telo je bilo prešibko, da bi izdržalo tako veliko preizkušnjo.

»Proti domu me je spremljal tovariš. Zaprta, ki bi jo v normalnih razmerah prehodila trih urah, sem potrebovala dva dni.

Pionirček — stražar

Končno sva zagledala obronek vasi in potem ko sva si segla v roke, sem stopila na zadnji del poti, kjer je za medlo razsvetljen oknom žela mati. To je bil 17. november, ki ga ne bom nikoli pozabila.

Nenadoma mi je obsijal obraz pramen iz žepne svetilke, za katerim se je zvilo nasinhal domaći policist Götz. Ustrašila sem se tako, da mi je otrdela vsa spodnja čeljust, in dolgo časa nisem spravila iz sebe niti besedice. Toda saj ni bilo kaj pojasnjevati...

Ker so pred tistimi partizani razsuli prostori gestapa v Trbovljah, so Nemci izvajali svoje okrutnosti in rudniški reslavarici ki pa jim le ni omogočala takih zverstev, kot so jih sicer počeli v ojem briogu. Elviri se je zdelo, kot da vidi v vsakem policistu spačen obraz župana, ki mu je, kot je sam govoril, pila kri. Sedem tednov trboveljskih zaporov, sedem tednov v majhni celici, kjer se je gnetlo sedemnajst žensk... Prav v tistem času, ko so obesili talce v Frankolovem... Tudi ona je bila na seznamu talcev, pa so jo po golem naključju poslali na pot v hamburške tovarne. Toda med letalskim napadom na Gradec, ji je uspelo zbežati policistu, ki je ve čas bedel nad njo kot pes. In potem, čez nekaj dni se je končala odisejaka. Vrnila se je domov v Hrastrnik in že 28. maja 1945 je začela poučevati na deški osnovni šoli.

Na hribe je še vedno pogosto mislila in na otroke, ki jih je morala tako nepričakovano zapustiti. Toda to je vendar preteklost, čeprav pomembna, življenje pa ne dovoli počitka in ne opravičuje. Sicer pa, le kaj bi bilo treba Elviri Ambrožič oprostiti?

SILVO TERŠEK

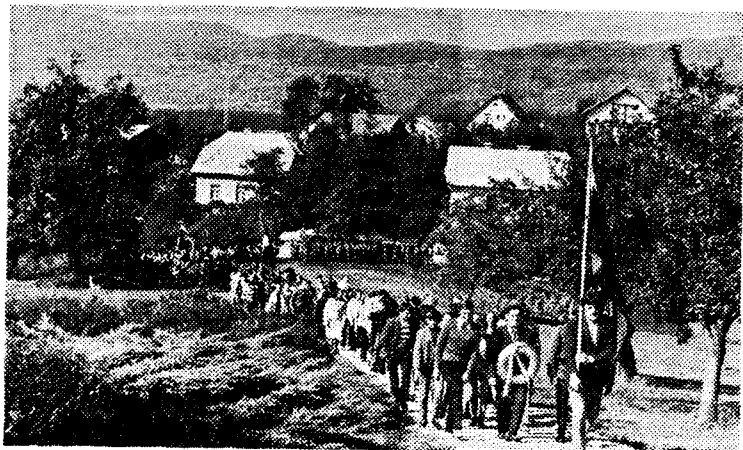

Trije pionirčki pri umivanju

Nagrajeni prispevek

PO POTEH TOMŠIČEVE BRIGADE

V gostoljubni Beli krajini

Kolona mladih na pohodu k spomeniku na Gričku v Črnomlju — v ozadju vinske gorice z Maverlenom in Stražnjim vrhom.

Zgodnje sobotno jutro. V meglo zavita Ljubljana. Prazne in puste ulice. Hitim proti Trgu Revolucije, kjer je zbirališče. Gledam na uro in premišljujem, kako bi doma še sladko spala. Priznati moram, da mi je bilo sprva odločitve kar malo žal. Brž ko sem se pomešala med množico mladih ljudi, se je v meni prebudila želja po nečem nevsakdanjem. Povem vam, da mi tega sobotnega dne ni bilo žal. Poromajte z menoj po poteh Tomšičeve brigade, in morda boste zadovoljni tudi vi.

Z dvajsetminutno zamudo je pet avtobusov odpeljalo iz Ljubljane. Kaj bi vam zdaj opisovala vožnjo, saj je to vendar najmanj, kar vam imam povedati! Ves čas smo vneto prepevali in je bilo res prijetno. Veste, med nami je bilo nekaj brigadirjev, ki so — verjetno kot v brigadi — poskrbeli za dobro voljo.

Naša prva postaja so bile Lokve pri Črnomlju. Z zastavami in prapori smo kot četa odkorakali proti spomeniku narodnemu heroju Francu Rozmanu-Stanetu, kjer smo položili venec v spomin temu hrabremu možu. Tovariš Miha Butara-Aleks je orisal revolucionarno pot tega junaka, tovariš Ivan Lokovšek-Jan pa tragični dogodek ob smrti komandanta Staneta. Da, mnogo smo izvedeli o njem; pripovedovalcema sem iz srca hvaležna.

Ker so nam čas odmerili, smo morali kmalu naprej, v osem kilometrov oddaljeni Črnomelj. Na Gričku nad Črnomljem, kjer stoji spomenik padlim rodoljubom, smo položili venec. Tu nas je pozdravil in o zgodovini Bele krajine spregovoril prvoborec Janez Vitkovič. V restavraciji »Grad« smo se okrepčali s toplo enolončnico. Za kaj drugega ni bilo več časa.

»Ob enajstih gremo!« je z megafonom naznanil Ivan Kuhar. Res prijeten vodič! Modra čepica na glavi in na eni strani vabilo »z nami v gore«, na drugi pa »z nami na morje«. Kam naj bi šli, da bi

bili zadovoljni? Nismo šli ne v gore ne na morje, a smo bili kljub temu veseli in razigrani. Zmanjkuje mi besed... in samo še to bi vam rada povedala, da bi vam ne bilo žal, če bi se nam bili pridružili.

Da, tako lepo je bilo tudi takrat, ko smo s tovarišem Ivanom Kuharjem prispeli v malo uskoško vas Bojance. Če bi šli v gore ali na morje, bi nikjer ne bilo tako lepo in domače. Tu so nam pripravili miting z jedačo in pijačo

Mladinski pevski zbor osnovne šole Toneta Tomšiča iz Ljubljane je nastopil na mitingu pred šolo v Bojancih, na kateri so vzdane tri spominske plošče.

pa z odličnim programom. Presneto gostoljubni so tamkajšnji ljudje. Eden izmed njih, tovariš Rade Kordič (njegov prednik so se menda pred štiristo leti iz Črne gore priselili v te kraje!) nam je povedal nekaj besed o zgodovini te belokranjske vasi. Zvedeli smo, da so Bojancem štiri stoletja zapisala pestro zgodovino. Čeprav se vasica spreminja, čeprav s slamo krute hišice kar »bežijo« pred novimi in mladina kar preveč odhaja v mesta, so ljudje ohranili

svoje običaje. »Tu živimo že štiristo let med Slovenci, čutimo se enaki med enakimi, med nami ni narodnostne nestrpnosti!« je s ponosom dejal tovariš Kordič.

Govoril je tudi nekdanji komandant Tomšičeve brigade Ivan Lokovšek-Jan: »To je vas, kjer smo preživeli mnogo lepih, a tudi težavnih trenutkov. Vasi, kakor so Bojanci, ni veliko. Tu ni bilo izdajalca, povsod so nas sprejemali kot svoje najbližje. Kraji, kjer smo našli zatočišče in kjer so si ljudje pritrgovali od ust, da so nas nahranili, so danes pozabljeni. Moramo jim pomagati — toda ne samo z besedami, temveč tudi z dejanji!« je dejal na koncu. Jaz pa sem takoj pomislila na slabo pot, po kateri smo se z avtobusi le stežka pripeljali do vasi. To in še marsikaj drugega bo treba urediti, da se tem dobrim ljudem za požrtvovalnost in ljubeznivost med narodnoosvobodilnim bojem vsaj nekoliko oddolžimo.

Učenec Osnovne šole Toneta Tomšiča iz Ljubljane je recitiral »Pismo materi iz groba«. Neverjetno, kako se je ta deček vživel v čas, o kateremu morda še sanjal ni. Tudi vojaka — recitatorja je bilo prijetno poslušati, posebno ob pesmi »Moja zemlja.« Sledila je »Pomladanska pesem«, ki jo je zapel zbor iste šole. Potem je pri-

njihove želje čimprej uresničile.

S svojim petjem so nas vojaki tako ogreli, da smo se mi v avtobusu uporabili vse svoje glasove. Zadolena je tudi pesem tovarišu Titu. Zupančičevim rojakom pa smo kar se da odločno pokazali, da znamo domače in partizanske pesmi — prepevali smo jih kar sredi trga. Na vrsti je bil še ogleđ Zupančičeve spominske so-be, potem pa smo prek Kanižarice odšli v Kočevje. Joj, to bi se vam cedile sline, če bi videli, kakšno grozdje smo dobili med potjo na Maverlenu!

Ko smo prišli v Kočevje, je bilo že mrčno. Na trgu so nam pripravili lep sprejem. Najbolj so se mi vtisnile v srce besede iz prebranega sestavka o svobodi. Mladinka je nekako takole končala svoj govor: »Kljub vsemu ne smemo pozabiti, da so na svetu še vojne in da ljudje nismo vedno ljudje!« Po večerji, ko so kazalci prekoračili sedmo uro, smo zapustili prijazno kočevsko mesto.

Proti domu smo se odpravili polni lepih doživetij in z željo, da bi se v te kraje še vrnili. Komu naj se zahvalim za ta lep sobotni dan? Organizatorjem in vsem, ki so nas med potjo tako lepo sprejeli. Zdaj res verjamem Zupančičevim besedam, da so Belokranjci gostoljubni ljudje!

ALENKA TRONTELJ

Esesovec Marko

Nemci so imeli med vojno v predoru na postaji v Košani vlak, kjer so imeli shranjeno naropano blago. Z željo, da bi zalogo pomnožili, so se 26. julija 1944 trije — dva starejša možaka in esesovec Marko — odpravili v Novo Sušico, kjer je bilo tiste dni prošenje. Za njihovo pot so zvedeli partizani in jim pripravili zasedo. Napadli so jih, zvezali in odpeljali na Ostrožno Brdo, kjer jim je sodil 1. bataljon Istrskega odreda. Esesovec je med potjo odvrget zlat prstan, ki ga je bil nedolgo tega ukradel. Naključje je hotelo, da ga je našel sosed nekdanjega lastnika. Kosil je travo, prstan se je nabodel na koso in mu jo skrhal. Ob preiskavi so pri esesovcu Marku našli razne fotografije, ki jih ni utegnil odvreči in ki so zgovorno pričale o tem, kakšnega morilca so ujeli. Med njimi je bila tudi slika partizanke Ljube, ki so jo ubili 12. marca 1944. (Esesovec Marko drži na mrtvem dekletu nogo in se smeje.) Esesovec Marko je za grozodejstva, ki jih je storil, prejel zasluženo kazen.

ILONKA ČELHAR

Mladinci in mladinke

TA STRAN JE VAŠA,
ZATO DOPISUJTE
VANJO!

KRAMLJANJE

Draga Milena!

Nedaleč stran od rojstne hiše pesnika Otona Zupančiča sameva spomenik padlim borcem narodnoosvobodilnega boja. Stoji kot popotnik sredi pušča-ve in se ozira, od kod bo dobil pomoč. Obiskujejo ga tudi kokoši. Šolarji skačejo po trati tam naokoli in počenja vsakovrstne neumnosti.

Le na dan mrtvih je okolica zaživila. Spomenik je bil kar lep. Okoli in okoli so bile cvetlice pa venci in veliko svečk je gorelo. Zgodilo pa se je, da so rože že naslednji dan izginile. Le komu so bile v napoto? ... Po prvem novembru je spomenik spet utonil v pozabo in zaživel le še ob državnih praznikih, ko so tam zaplapolale zastave. Drugače pa je na spomeniku vso jesen deževalo — listje!

Potem je borčevska organizacija uvidela, kaj se godi s spomenikom in okoli njega. Nereda res ni bilo težko prezreti. Posekali so drevje, že lani jeseni so posadili nekaj rož, glavno delo pa opravili spomladi, ko so uredili okolično in okrog spomenika postavili tudi lepo ograjo s peterokrako zvezdo na sredi.

Želela bi se javno zahvaliti borcem, ki so storili vse, da je spomenik — na katerem so vklesana tudi imena njihovih sorodnikov in najboljših prijateljev — lep in obdan s cvetjem.

Prejmite lepe pozdrave!

NATALIJA KAJIN

Podklanec 15

p. Vinica pri Črnomlju

Draga Natalija.

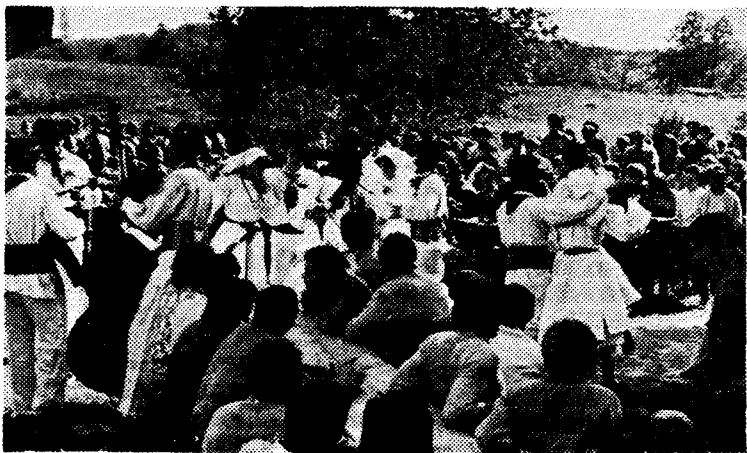
Zahvalo, saj jo lahko tako imenujem, sem prejela že meseca julija. Toliko da bi ti kdo ne očital zapoznelosti obveščanja in — da se ve, kdo je krivec. Vaša pisemca pač včasih zaidejo tudi tja, kamor ne bi smela. Škoda, da nisi poslala fotografije spomenika. Bi morda to storila zdaj. Samo lepa naj bo, kot je lep ta vaš do nedavne- ga še tako »osamljen« ni popotnik.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Takšnale je naslovna stran kartice, ki sta mi jo s pohoda »Po poteh Tomšičeve brigade« poslali Alenka in Natalija. Na drugi strani je bilo napisano: »Oživel so spomini in ptice, ki so poletele v dalj, nosisjo pozdrave...« Hvala za pozdrave in za spomine — žal mi je le, da nisem bila z vama! MILENA

Na mitingu v Bojancih je nastopila tudi folklorno-tamburaška skupina iz Preloke, ki je stopnjevala navdušenje do vrhunca.

BESEDE IN DEJANJA

KJE SE »SKRIVA«
27 MILIJARD?

Razlika med terjatvami in obveznostmi jugoslovskega gospodarstva znaša letos v prvih šestih mesecih skoraj 27 milijard dinarjev. Kje se »skriva« ta sredstva — ni mogoče točno odgovoriti, toda ona so tu, v gospodarstvu, v tujini in v investicijah, — je rekel novi direktor glavne centrale SDK Anton Polajner na tiskovni konferenci v Beogradu.

Zaradi tega »viška«, ki znaša 27 milijard dinarjev imajo gospodarstva vseh republik in pokrajin večje terjatve kot pa so njihove obveznosti.

Vjesnik — 21. IX. 1971

TO BI BILO POTREBNO ŠE
MARSIKJE!

V Banjaluki so začeli »vojno« — zaradi garaž. Po nalogu inšpekcijskih služb so porušili že 25 garaž, a kmalu bodo izdali še 50 odločb za nadaljnje rušenje. Enaka usoda čaka še vseh 200 protizakonito zgrajenih garaž.

Borba — 19. IX. 1971

DVE PRIPOROČILI

Na neki svečanosti v Termoelektrarni Kolubara je bilo 1500 gostov. Na pripombe, da je to malo preveč, so gostitelji odgovorili, da so toliko gostov povabili na priporočilo Skupnosti elektrogospodarstva Srbije. Nekaj dni pozneje so objavili podražitev električnega toka za potrošnike v Beogradu, ki jih mimo drugih oskrbuje tudi Termoelektrarna Kolubara.

Večernje novosti — 18. IX. 1971

POSTAVILI SO JIH NA CESTO

Kakih 120 delavcev je vdrlo v pisarne uprave in vrglo na cesto direktorja in vse administrativne uslužbence. Le-ti se niso smeli upirati, ker delavci niso želeli nobenih pojasnil. Vse to se je zgodilo v pristinskem podjetju za zaključna dela v stavbarstvu »Kosovoc«.

Direktor Azem Zogjani se je skupaj z drugimi uslužbenci znašel na cesti zato, ker delavci zadnje tri mesece niso dobili osebnih dohodkov.

Politika ekspres — 21. IX. 1971

DOBRODOŠEL POŽAR

V Gospiču je zgorel mlin PPK Velebita. Zavarovalnica je kombinatu izplačala dva miliona novih din odškodnine. Ta denar so v kombinatu porabili za plače.

Mlin seveda še ni popravljen.

Dnevnik — 22. IX. 1971

NEUREJENA DELITEV

Podatki, ki jih je zbral zvezni zavod za statistiko v 44.478 delovnih organizacijah na območju Jugoslavije in se nanašajo med drugim tudi na delitveno razmerja, so več kot zanimivi.

Zbrani podatki kažejo, da je bilo v Jugoslaviji septembra lani 31 % delovnih organizacij, kjer so imeli delavci osebni dohodek od 400 din mesečno oziroma celo manj, pa do 600 din mesečno. To pomeni, da ima skoraj ena tretjina zaposlenih Jugoslovancev »illegalne« osebne dohodke oziroma nižje, kot pa so proklamirani v raznih dokumentih, družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih. Poglobitev v te podatke nam pokaže še bolj zaskrbljujoče stanje. 4,1 odst. delavcev ima namreč komaj 400 din mesečnega osebnega dohodka, 9,2 odst. pa ima do 500 din mesečnega osebnega dohodka.

Gospodarski vestnik — 24. IX. 1971

Bič rasizma

(1)

Pulaski je zanikrno mesto na jugu ZDA, na meji med zveznima državama Tennesseejem in Alabamo. Na stari hiši v središču mesteca je nenavadna »spominska plošča« z napisom: »Tu se je v delovni sobi sodnika Thomasa M. Jonesa dne 24. decembra 1865 rodil Ku-Klux-Klan. Soustanovitelji so bili: Calvin E. Jones, John B. Kennedy, John C. Lester, James R. Crowe, Richard R. Reed in Frank O. McCord.«

V rasistični zgodovini Amerike so teh šest ljudi proglasili za »nesmrtnike«, toda 24. decembra 1865 so bili mladeniči, ki so komaj dobro slekli uniformo konfederacijske vojske. Po zmagi naprednejšega severa nad zaostalim in rasističnim jugom v ameriški državljanski vojni so ti mladeniči morali živeti v tišini, revščini in dolgočasu. Konfederacijski denar je izgubil veljavo, nova emancipacijska politika pa je ogrožala gospodarstvo juga, ki je bil vreden životariti na račun dela črnih sužnjev. »Lačni in žejni smo bili le nečesa,« je pozneje zapisal eden izmed ustanoviteljev Ku-Klux-Klana, »in sicer možnosti, da bi se kako zabavali.« Vseh šest ustanoviteljev je bilo iz dobro situiranih družin in vseh šest je po tistem, ko so zasnovali Ku-Klux-Klan, našlo svoj poklic in živelo v miru.

Tako se je Ku-Klux-Klan pravzaprav rodil iz želje po zabavi, sprevrgel pa se je v sekto nasilja, trpljenja in krivice. Ime je bilo hote tako skrivnostno, nastalo pa naj bi po zmalčenju grške besede »kuklos« (krožek) in »klana« (nekateri izmed ustanoviteljev so bili škotskega rodu). Potem so organizacijo uredili nekoliko po prostozidarsko, najpomembnejšim voditeljem pa so nadeli čudne vzdevke, kot sta na primer Veliki Kiklop (predsednik) in Veliki Čarovnik (podpredsednik).

»Nevidni imperij« — ki naj bi ga sestavljalo deset južnih držav — je vodil Veliki Čarovnik, upravljalo pa ga je Deset Genijev. Nekateri ustanovitelji so si izmislili tudi uniformo: belo pokrivalo s krinko, v kateri so bile luknje za oči in usta, potem pa dolgo belo haljo. Včasih so imeli visoka koničasta pokrivala. Že to oblačilo dokazuje, da je Ku-Klux-Klan res nastal iz želje po zabavi, saj so prvi člani hoteli v takšni preobleki le strašiti vračeverne črnce. Sicer pa je bila na jugu navada, da so si belci dostikrat zelo surovo »sposojali« črnce; takšna zabava je veljala za nedolžno in je sodila v vsakdanje življenje belega meščanstva.

Člani Ku-Klux-Klana so se v javnosti sporazumevali z znamenji in žvižgi, nekateri pa so si pozneje omislili oblačila, ki so

spominjala na viteške oprave iz 16. in 17. stoletja. Maškerada je trajala nekaj mesecev, ne da bi se zgodilo kaj hudega, potem pa seje počasi začela spreminjati v krvavo gverilsko vojno, v državo v senci, ki se je bojevala zoper federalno politiko integracije, zoper ponovno zgraditev države, zoper resnično politiko osvoboditve črncev.

Pred nekaj desetletji je zgodovinar Ulrich B. Phillips zapisal, da je »osrednja tema v zgodovini juga nekakšno stalno notenje, da bi ta del Amerike bil dežela bele rase«. Vodilni manifest demokratske stranke v Louisiani se je leta 1865 začel s temi besedami: »Menimo, da je vladavina belcev ustvarjena za to, da traja in dela za blaginjo bele rase... menimo, da tisti, ki je afriškega izvora, ne more veljati za državljana Združenih držav, in da v nobenem primeru in niti po naključju ne more biti nikakršne oblike enakosti med črnici in drugimi rasami...«

Manjvrednost črncev je bila v Ameriki od nekdaj moralno opravičilo za suženjstvo. Noro bi bilo pričakovati, da bi se južnjaki odrekli takšnim načelom samo zaradi teoretičnih napovedi osvoboditve sužnjev takoj po koncu državljanske vojne — in seveda po porazu juga. Nekdanji suženj je izgubil še tisto nenavadno obliko zaščite, ki jo je imel pred državljansko vojno, ko je veljal za nekakšno blago. Belci iz vseh družbenih plasti so se po porazu še naprej upirali kakršnikoli obliki integracijske politike. Menili so, da bo bela rasa prav gotovo propadla, če se bodo belci poročali s črnkami ali belke s črnici. »Postali bomo rasa mulatov, naša nacija bo zdrsnila na raven Mehike.« so pisali južni časopisi, ki so pozneje postali najmočnejši glasniki in zavezniki Ku-Klux-Klana.

V takšnih razmerah se je Ku-Klux-Klan začel razvijati v drugo smer, kot je bilo pričakovati ob ustanovitvi te čudne sekte. Na zunaj je bil še zmerom grozljivo smišlen, na znotraj pa je postal skoraj vojaška organizacija z natančno izdelano ideologijo. Prehod iz igre v terorizem je bil izredno hiter in kmalu so v vseh južnih državah zagoreli ognji. Že na pomlad 1867 je Ku-Klux-Klan dobil pravega voditelja, statut, hierarhijo, idejni in akcijski program.

Leta 1868 je policija zaplenila nekaj uniform pripadnikov Ku-Klux-Klana, v katerih so belci grozili vsem nasprotnikom rasizma.

Odločilni shod je bil v Nashvillu, velikem kmetijskem trgu kakšnih 80 milj od Pulaskija. Udeleženci so se zbrali na skrivaj, z lažnimi imeni. Med njimi se ni bilo človeka, ki je dal organizaciji odločilni impulz. Ta človek je bil general Nathan Bedford Forrest. Vendar so o njem govorili vsi, ki so se zbrali v prašnem salonu Maxwell House Hotela; kratko in malo so ga izvolili za Velikega Čarodeja Nevidnega imperija. Forrest je bil namreč eden najslajnejših konjeničskih poveljnikov v konfederacijski vojski, še prej pa lastnik plantaž in trgovcev s sužnji.

Forrestu gre zasluga, da je spremenil Ku-Klux-Klan v vojaško zasnovano organizacijo. Tolpe belih konjenikov (od 20 do 60 mož) so ponoči prihajale v mesta in vasi ter napadale osvobojene črnce, napredne bele »upornike«, učitelje v mešanih šolah. Prva kazen, ki je sicer veljala za svariilo, je bilo 200 udarcev z bičem. Kdor je ostal živ, se tega ni mogel veseliti: pohablili so ga, potem pa obesili. Takšno usodo je dočakal tudi tisti, ki je napad prijavil oblastem ali pa se ni zmenil za svarilo belih jezdecev.

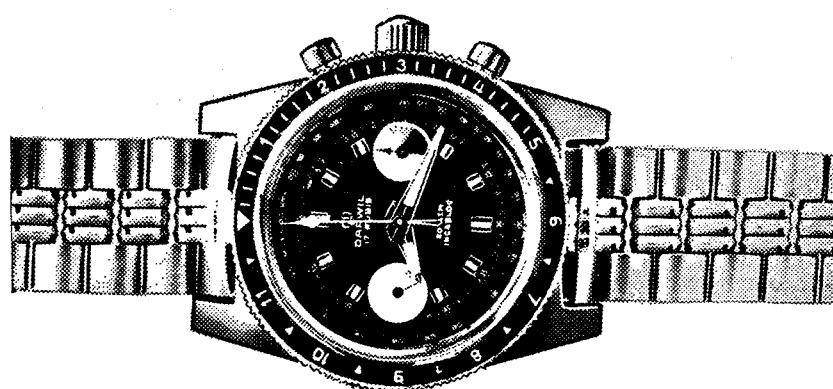
Nadaljevanje prihodnjšč

KRKA

TOVARNA
ZDRAVIL
NOVO MESTOPRIPOROČA
SVOJE
IZDELKEBiseri
proizvodnje

DARWIL

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL — vgrajen DARBLOCK, ki šteti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancije in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK — ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I-II

CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe, vabila, objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadaljnja vrstica 1,50 din.

Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadaljnja vrstica 5 dinarjev.

Pravni nasveti so za naročnike brezplačni. Drugim zaračunavamo dejanske stroške a največ do 15 dinarjev.

Gsmrtne (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno. njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.